

Over de Volle Breedte

**De kaders voor het sportbeleid
in Middelburg**

INHOUDSOPGAVE

Blz.

<u>1. Inleiding</u>	1
1.1 Een sportnota	
1.2 Opbouw nota en leeswijzer	
<u>2. Trends en ontwikkelingen</u>	4
2.1 Demografische ontwikkelingen	
2.2 Ruimtelijke ontwikkelingen	
2.3 Sociaal-economische ontwikkelingen	
2.4 Sociaal-culturele ontwikkelingen	
2.5 Bestuurlijke ontwikkelingen	
<u>3. Doelstellingen en uitgangspunten</u>	7
3.1 Doelstellingen	
3.2 Rol en taakstelling van de gemeente	
<u>4. Integraal en interactief werken</u>	10
4.1 Integrale beleidsontwikkeling	
4.2 Situatie in Middelburg	
4.3 Interactief werken	
4.4 Voorstellen	
<u>5. Sportstimulering en sportontwikkeling</u>	14
5.1 Van hard naar zacht	
5.2 Sportservicebureau Walcheren	
5.3 Verenigingsondersteuning	
5.4 Drempels verlagen	
5.5 Variatie en verbreding	
5.6 Voorstellen	
<u>6. Voorzieningenbeleid</u>	20
6.1 Inventarisatie buitensportvoorzieningen	
6.2 Inventarisatie binnensport- en zwemvoorzieningen	
6.3 Sportboulevard Middelburg-Vlissingen	
<u>7. Beheer en onderhoud van sportvoorzieningen</u>	28
7.1 Beheermodellen	
7.2 Een beheermodel voor buitensportaccommodaties	
7.3 Een beheermodel voor de binnensportaccommodaties	
<u>8. Tarieven- en subsidiebeleid</u>	34
8.1 Tarieven als instrument	
8.2 De tarieven in Middelburg: de huidige situatie	
8.3 Voorstellen tarievenbeleid	
8.4 Subsidiebeleid	
8.5 Voorstellen subsidiebeleid	
8.6 Prestatiecheques	
8.7 Implementatie	

1. INLEIDING

1.1 Een sportnota

Het is al weer meer dan 20 jaar geleden dat Middelburg een sportnota het licht deed zien. In de tussentijd werd het sportbeleid vastgelegd in een beperkt aantal deelnota's die het accent vooral legden op het plannen en instandhouden van sportvoorzieningen (ook wel "harde" sportinfrastructuur genoemd). Voor een aantal deelgebieden van sport, met name voor sportontwikkeling en sportstimulering (de "zachte sportinfrastructuur") is geen beleid vastgelegd of is sprake van ad hoc beleid. Waarom heeft Middelburg nu behoefte aan een nieuwe sportnota?

Aanleiding Eén

De toegenomen maatschappelijke betekenis van sport is voor de gemeente Middelburg één van de redenen om een actief en vernieuwend sportbeleid te gaan voeren. Sportbeoefening is al lang niet meer een doel op zich, maar heeft ook een functie bij het realiseren van maatschappelijke doelen. Sport stimuleert bijvoorbeeld de maatschappelijke participatie. Grote aantallen mensen zijn actief in de sport, als actieve beoefenaar of als vrijwilliger. In totaal beoefenen ruim 7.5 miljoen Nederlanders regelmatig een bepaalde tak van sport, waarvan ongeveer 6 miljoen binnen het verband van een sportvereniging of sportschool. Sport brengt mensen ook bij elkaar en bevordert daarmee de sociale cohesie en de integratie van bepaalde bevolkingsgroepen. Bijvoorbeeld van allochtonen, ouderen en gehandicapten. Sport is een terrein waar interculturele ontmoetingen en interacties goed gedijen. Sport bevordert bovendien een gezonde leefstijl en speelt een belangrijke rol in het tegengaan van bewegingsarmoede. Daarmee is het een goedkoop en niet medicaliserend middel om ziekten en kwalen te voorkomen. En tenslotte zorgt sport voor (meer) werkgelegenheid en voor economische impulsen in het Midden- en Kleinbedrijf. Zo bedroegen de nationale bestedingen in verband met sport in 1993 ongeveer 12 miljard gulden.

Aanleiding Twee

Een andere reden om het sportbeleid een impuls te geven is dat Middelburg groeiplannen heeft. In het jaar 2030 telt de gemeente naar schatting 56.000 inwoners; 11.000 mensen meer dan nu. Deze mensen moeten kunnen leven in een omgeving waar aandacht is voor het behoud van waardevolle elementen. Maar op weg naar 2030 moet ook aandacht zijn voor groei en verandering. Daarvoor is een actief beleid noodzakelijk. In de in 1998 uitgebrachte Kwaliteitsatlas heeft het gemeentebestuur een tiental strategische projecten voor de toekomst van Middelburg én Walcheren geschetst. Groei van de bevolking, groei van werkgelegenheid, nieuw te ontwikkelen woon- en werkgebieden, een adequaat voorzieningenniveau, samenwerking op Walcheren en een aantrekkelijk vestigings- en leefklimaat zijn sleutelwoorden die in de Kwaliteitsatlas voorkomen.

Sport (en recreatie) krijgt een groeiende betekenis als vestigingsfactor voor bedrijven en inwoners. Meer en meer groeit het besef dat een breed sportaanbod en goed bereikbare sportvoorzieningen het vestigingsklimaat van een gemeente verbeteren. Een sportbeleidsnota voor de gemeente Middelburg kan zodoende aanvullend en stimulerend werken op het gedachtegoed en de toekomstbeelden van de Kwaliteitsatlas.

Aanleiding Drie

Er is voor Middelburg nóg een reden om het sportbeleid te vernieuwen. Wanneer gesproken wordt over de noodzaak tot behoud van waardevolle elementen in de Middelburgse gemeenschap, dan dienen hierbij zeker ook de sportverenigingen betrokken te worden.

Het verenigingsleven is een belangrijke pijler van de sociale infrastructuur op lokaal niveau. De positie van sportverenigingen is echter de afgelopen jaren in toenemende mate onder druk ko-

men te staan. Financiële problemen, een tekort aan vrijwillig kader, een afnemende betrokkenheid van leden, de toegenomen concurrentie van andere sport- en vrijetijdsaanbieders en een onvoldoende marktgerichte instelling van sportverenigingen zijn de belangrijkste knelpunten waar verenigingen mee kampen. Als Middelburg de huidige verenigingsstructuur wil behouden en versterken, dan vraagt dat om een duidelijke visie van het gemeentebestuur op de noodzakelijke beleidsmatige interventies.

Aanleiding Vier

Sport legt een aanzienlijk beslag op de financiële middelen van de gemeente. Zo heeft Middelburg in 2000 voor de sportsector f 6.216 mln aan uitgaven begroot en f 1.179 mln aan inkomsten. Het jaarlijks tekort bedraagt derhalve f 5.037 mln ($\pm$ f 110 per inwoner). Het in sportvoorzieningen geïnvesteerde kapitaal bedraagt voor 2000 f 25 mln. Alleen al op grond van deze begrotings- en investeringsvolumes dienen de tot nu toe gemaakte én voorgenomen keuzes onderbouwd te worden door het ontwikkelen van een breedgedragen visie.

Het zal duidelijk zijn dat die visie een integraal karakter moet hebben. Sport is geen eiland meer in onze samenleving. De tijd dat sportbeoefening alleen om zijn intrinsieke waarde werd gewaardeerd is voorbij. De sportsector heeft tal van raakvlakken met andere sectoren en beleidsvelden. De toegenomen maatschappelijke betekenis van sport legt zowel claims bij het gemeentebestuur als bij de uitvoeringsorganisaties in het maatschappelijk middenveld. Claims die idealiter zouden moeten resulteren in een versterking van de lokale sociale infrastructuur en de verbetering van de kwaliteit van het sportaanbod.

Deze nota, waarin de gemeentelijke hoofdlijnen en uitgangspunten van beleid worden vastgelegd, vormt daarbij het beleidskader. De nota heeft het karakter van een kadernota, in eerste instantie bedoeld om het speelveld aan te geven waarbinnen de komende jaren projecten en trajecten dienen te worden uitgewerkt.

1.2. Opbouw van de nota en leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden eerst een aantal belangrijke trends en ontwikkelingen geschetst die van invloed zijn op het te voeren sportbeleid.

Hoofdstuk 3 legt het fundament voor het Middelburgs sportbeleid in de komende jaren. De daarin vervatte uitgangspunten, doelstellingen en rolopvatting zijn bepalend voor de koers die het Middelburgs gemeentebestuur op sportgebied wenst te varen.

Dat integraal en interactief werken voorwaarden zijn om tot meer samenhang en draagvlak te komen wordt in hoofdstuk 4 beschreven.

De sterk gegroeide maatschappelijke betekenis van sportbeoefening en de rol die sport in dit verband in de toekomst kan spelen vormen de kern van hoofdstuk 5.

Naast aandacht voor de zogenaamde “harde” infrastructuur, de sportvoorzieningen, zal veel meer aandacht aan de “zachte” infrastructuur, de organisaties en de activiteiten worden geschonken. Welke instrumenten zijn daarvoor nodig?

Hoofdstuk 6 is gewijd aan een beschrijving van de huidige situatie met betrekking tot de sportvoorzieningen. Is het aantal voorzieningen toereikend? Is de kwaliteit nog afgestemd op de behoefte van de sportgebruiker? Welke ideeën bestaan er omtrent één van de tien strategische projecten: een zwembad in de geleidingszone tussen Middelburg en Vlissingen?

Hoofdstuk 7 beschrijft de voors en tegens van het verzelfstandigen van gemeentelijke beheer- en onderhoudstaken.

In hoofdstuk 8 wordt het huidige tarieven- en subsidiebeleid nog eens kritisch tegen het licht gehouden.

Hoofdstuk 4 en 5 besluiten elk met voorstellen ter verbetering van het bestaande beleid. In hoofdstuk 6, 7 en 8 zijn de voorstellen in de tekst opgenomen.

Hoofdstuk 9 tenslotte bevat de samenvatting en belangrijkste beslispunten.

2. TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

De ontwikkeling van de sportsector kan niet los worden gezien van algemeen maatschappelijke ontwikkelingen. Hierna zal worden ingegaan op een aantal van die ontwikkelingen en trends, die van invloed zijn op het te voeren sportbeleid.

2.1 Demografische ontwikkelingen

De bevolking van de gemeente Middelburg zal zich volgens de prognoses, opgenomen in de Kwaliteitsatlas, uitbreiden van circa 45.000 in 1998 tot circa 56.000 in 2030. Algemene ontwikkelingen als vergrijzing en ontgroening zullen zich ook in Middelburg voordoen. Het aantal allochtonen neemt eveneens toe.

Voor het aanbod van sportactiviteiten heeft dit tot gevolg dat gezien de groeiende omvang van met name de groep 55 tot en met 75 jaar meer aandacht nodig is voor een specifiek op deze groep gericht sportbeleid.

2.2 Ruimtelijke ontwikkelingen

De verwachte groei naar 56.000 inwoners brengt onder andere met zich mee dat de komende decennia tal van nieuwe, hoogwaardige woongebieden ontwikkeld zullen worden. Zo zal in het zuiden het woongebied Mortiere worden gerealiseerd. Bij Sint Laurens, in en om Arnemuiden en in de Veerse Poort zullen ook nieuwe woongebieden worden ontwikkeld. Uit de Kwaliteitsatlas blijkt dat een hoog ambitieniveau een toenemende verstedelijking ten gevolge zal hebben. Economische groei, schaalvergroting en vraag naar nieuwe woningbouwlocaties zullen de druk op economisch minder interessante functies, zoals sportvoorzieningen, vergroten.

Het verdichten van woonomgevingen en het naar de buitenkant dringen van sportvoorzieningen in gemeenten heeft ten gevolge dat de bereikbaarheid onder druk komt te staan. Er zal extra aandacht nodig zijn om de voorzieningen met openbaar vervoer bereikbaar te krijgen en te houden. Via veilige, langzame verkeersroutes zal de bereikbaarheid vergroot moeten worden.

Tevens valt te constateren dat de behoefte om sport- en recreatievoorzieningen dichtbij huis te realiseren, manifester wordt. Dat geldt niet alleen voor de ruim opgezette nieuwe woongebieden, maar vooral voor de bestaande woonwijken, waar leegstand dreigt en herstructurering van voorzieningen op wijkniveau een aandachtspunt is. Kleine open plekken kunnen worden ingericht als recreatieruimte: voor jeugdigen én voor ouderen.

Een ander nieuw belangrijk gegeven met ruimtelijke consequenties vormt de milieuwetgeving, met name de geluidsnormeringen voor sportaccommodaties vormen een belangrijk aspect.

2.3 Sociaal-economische ontwikkelingen

Het is algemeen bekend dat sportdeelname het hoogst is onder hoogopgeleide bevolkingsgroepen (zie o.a. onderzoeken van het Sociaal Cultureel Planbureau en de KUB te Tilburg). Lager betaalden kennen een lagere sportdeelname en ook andere keuzen van sportvormen. Veel gemeenten in Nederland spelen hierop in door compenserende maatregelen te treffen via het minimabeleid (minimapassen of reducties op lidmaatschappen). Middelburg is één van die Nederlandse gemeenten die op dit punt een actief en vooruitstrevend beleid voert.

Vrij besteedbaar inkomen

Verwacht wordt dat het aantal relatief welgestelde huishoudens in de nabije toekomst zal toenemen, met name in de leeftijdscategorie 55-plus. De relatief welgestelden die uit het

arbeidsproces stappen, stellen in het algemeen hoge eisen aan het leefklimaat. Deze groep zal in toenemende mate behoefte krijgen aan kwalitatief hoogwaardige vrijetijdsvoorzieningen.

Werkzoekenden

Het percentage werkzoekenden in de gemeente Middelburg is relatief groot in de leeftijdsgroep tussen 25 en 39 jaar. In de sportsector bestaan inmiddels goede mogelijkheden om arbeidsplaatsen voor WIW-ers en voor zgn Instroom/Doorstroombanen te creëren, zowel voor de uitvoering van beheer- en onderhoudstaken als voor bardiensten en administratieve werkzaamheden.

Commercie

Middelburg tracht voor de toekomst voorwaarden te scheppen die ondernemers stimuleren hun bedrijf binnen de stadsgrenzen te vestigen en de werkgelegenheid te bevorderen. Bij nieuwe bedrijvigheid gaat de voorkeur uit naar de zorg- en dienstensector, het bedrijfsleven en naar de sector van toerisme en recreatie. De komst van commerciële sportaanbieders past in dit beeld. Particuliere initiatiefnemers zorgen er mede voor dat het aanbod groter en gedifferentieerder wordt. Zo bieden in Middelburg sportondernemers activiteiten aan als squash, fitness, bowling en karting. Waar mogelijk worden initiatiefnemers ondersteund in de vestiging van een onderneming. Bijna per definitie richten de commerciële sportondernemers zich op de beter verdienende middenklasse en jeugd die over voldoende geld kan beschikken. De minder draagkrachtigen vormen hierdoor in toenemende mate een aandachtsgebied voor de sportverenigingen, het sociaal cultureel werk en de gemeente. Door het feit dat zich steeds meer commerciële aanbieders op de sportmarkt gaan bewegen, zullen de taakstellingen van de overheid in de toekomst veel meer gericht zijn op het behalen van maatschappelijke rendement bij het exploiteren van de onrendabele sportvoorzieningen. Het realiseren van hoge bezettingspercentages van gemeentelijke sportaccommodaties is dan de maatstaf voor het behalen van voldoende maatschappelijk rendement.

24-uurs economie

De 24-uurs economie brengt met zich mee dat sporters steeds minder op vaste tijden zullen kunnen sporten. Een van de consequenties is dat de sporter zich meer zal gaan wenden tot aanbieders die in staat zijn op elk gewenst tijdstip van de dag een sportaanbod te verzorgen. Of naar ongebonden, individuele sportvormen. De opkomst van de 24-uurs economie betekent dat teamsporten in het gedrang komen. Daarentegen zal een meer in de tijd gespreide sportbeoefening en een optimalere benutting van de sportvoorzieningen mogelijk zijn, met name overdag.

2.4 Sociaal-culturele ontwikkelingen

De tendens tot individualisering zal gevolgen hebben voor de wijze van sportbeoefening. De behoefte om op zelfgekozen tijdstippen en in minder verplichtende vormen aan sport te doen maakt dat individuele takken van sport buiten het vaste verenigingsverband, aantrekkelijker zullen worden. De grote stroom joggers, skaters, toerfietsers, wandelaars en watersporters vormt daarvan het bewijs.

Als tegenbeweging tegen de individualisering ontstaan nieuwe vormen van sociale contacten als gevolg van sportbeoefening: vriendenclubs, straat- en buurtsportactiviteiten en vaste doelgroepactiviteiten (bijv. bij 55-plussers).

De besteding van vrije tijd buitenshuis neemt toe. De stijging doet zich vooral voor in de leeftijdscategorie van 55-plussers. Omdat ook de omvang van deze groep in de toekomst zal toenemen zal het sport- en recreatiebeleid hierop moeten worden afgestemd.

Door de grotere behoefte aan kwaliteit en service van de sportbeoefenaar zullen ook hogere eisen aan de lokale sportvoorzieningen worden gesteld. Voor verenigingen heeft de grotere kwaliteitsbehoefte ook gevolgen: men zal steeds minder verzekerd worden van een vast marktaandeel.

Door de verminderde bereidheid van vrijwilligers om zich voor verenigingswerk in te zetten, alsmede de toename van taken en verhoogd serviceniveau, zal de behoefte aan beter opgeleid kader groeien en is zelfs een beperkte mate van professionalisering denkbaar.

In zijn algemeenheid is er sprake van een sterke differentiatie in sport- en recreatiegedrag. De motieven voor sportdeelname verbreden zich meer en meer van prestatie en competitie naar gezondheid, plezier en ontspanning. Het sportpakket krijgt daardoor een grotere diversiteit.

2.5 Bestuurlijke ontwikkelingen

De laatste jaren zien we in Nederland dat het gemeentelijk sportbeleid meer en meer onderwerp van de kerntakendiscussie is geworden. Scheiding van beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering in min of meer verzelfstandigde organisatievormen begint bij gemeenten gemeengoed te worden. Besturen op hoofdlijnen past in die visie.

De veranderde rol- en taakopvatting van de overheid heeft consequenties voor het particulier initiatief. Visies op vrijwilligerswerk en noodzaak tot verdere professionalisering zijn dan in dit verband van belang. Het overdragen van verantwoordelijkheden en het inspelen op de sociaal-culturele ontwikkelingen vraagt een grotere inspanning van onder andere verenigingen en stelt hogere eisen aan hun kwaliteitsniveau.

3. DOELSTELLINGEN EN UITGANGSPUNTEN

In de Kwaliteitsatlas en de Financiële Meerjarenbeleidsplanning heeft het gemeentebestuur de doelstellingen en de algemene beleidsvisie voor de langere termijn vastgelegd. De zorg voor kwaliteit van leven, wonen, werken en recreëren is een kernbegrip; evenals de aandacht voor duurzaamheid en behoud van waardevolle elementen.

Voor het beleidsveld sport en recreatie dienen deze kernbegrippen vertaald te worden naar heldere uitgangspunten, doelstellingen en taken. Ook dient duidelijk te zijn welke rol het gemeentebestuur op het gebied van sport en recreatie wenst te spelen. Samenhang en integraal werken staan centraal in de wijze waarop de beleidsvorming tot stand moet komen.

Uitgangspunt voor het te voeren beleid is ervoor zorg te dragen dat een zo groot mogelijk deel van de bevolking van Middelburg, ongeacht sociale status, inkomen, culturele achtergrond, lichamelijke of geestelijke beperkingen, leeftijd en sekse, naar eigen inzicht, mogelijkheden en wensen, kan deelnemen aan sportactiviteiten.

Middelburg stelt zich bij de invulling van die zorgende taak op het standpunt dat uitvoering primair bij het particuliere initiatief en maatschappelijk middenveld behoort te liggen. De sportverenigingen, het sociaal-cultureel werk, diverse instellingen en bedrijven hebben daarin een belangrijke taak. Daar waar deze organisaties er niet in slagen de uitvoering van deze publieke taak goed op te pakken, zal de lokale overheid stimulerend en ondersteunend moeten optreden. Uiteraard dient nader bepaald te worden in welke gevallen dit nodig is.

Een laatste uitgangspunt betreft de definitie van het werkterrein van deze nota: het sportbeleid heeft volgens het gemeentebestuur diverse raakvlakken met alle voorkomende vormen van spel en beweging. Deze brede opvatting van het begrip 'sport' geeft aan dat prestatiesport niet het belangrijkste is en dat er geen sprake mag zijn van een hiërarchie in het sportaanbod. In praktische zin impliceert deze brede definitie dat dwarsverbanden gelegd dienen te worden met het bewegingsonderwijs en andere aanbieders van spel en beweging.

3.1 Doelstellingen

De hierboven vermelde uitgangspunten en opvattingen over de taak van het gemeentebestuur leiden tot de volgende formulering van doelen en rollen.

De hoofddoelstelling van het sportbeleid voor de gemeente Middelburg luidt:

Door middel van een voorwaardenscheppend, stimulerend en ondersteunend beleid bevordert de gemeente Middelburg zowel de deelname aan als de kwaliteit van het sportaanbod in verenigingsverband en binnen anders georganiseerde verbanden, waardoor de maatschappelijke functies van sport optimaal benut kunnen worden.

Als afgeleide doelstellingen gelden voor het Middelburgse sportbeleid:

- het bevorderen van zelforganisatie op een zodanige wijze dat de kwaliteit van het sport- en bewegingsaanbod in Middelburg verantwoord, gevarieerd en goed is;
- het bevorderen van de financiële bereikbaarheid van sporten en bewegen;
- het bevorderen van een zo groot mogelijke sportdeelname door alle groepen van de Middelburgse bevolking;
- het plannen en instandhouden van een in kwantitatief en kwalitatief opzicht voldoende voorzieningenniveau op gemeentelijk niveau.

Deze specifieke doelstellingen dienen als vertrekpunt voor de uitwerking in het vervolg van deze kadernota.

3.2 Rol en taakstelling van de gemeente

Om te komen tot een heldere rol- en taakopvatting is het van belang specifieke uitgangspunten te formuleren, waarmee de in de vorige paragraaf genoemde doelstellingen zullen worden uitgewerkt.

Deze uitgangspunten zijn:

- de gemeente gaat in beginsel uit van zelforganisatie;
- de gemeente streeft naar integrale privaat-publieke samenwerkingsverbanden;
- indien dat nodig is zal de gemeente aanvullend, sturend en initiërend optreden.

Het huidige takenpakket van de gemeente bestaat uit de volgende onderdelen:

- planning en medefinanciering van sport- en recreatievoorzieningen;
- zorg voor de realisering van voorzieningen;
- financieel bijdragen in onderhoud, beheer en exploitatie;
- stimulering van sportdeelname van en sportevenementen voor speciale doelgroepen;
- ondersteuning van het particulier initiatief;
- het subsidiëren van jeugdsport, van sportevenementen en van bijzondere doelgroepen.

Uit deze taken vloeit een aantal historisch gegroeide rollen voor de gemeente voort.

Allereerst die van *regelgever*. Via voorschriften en bestemmingsplannen regelt de gemeente de bouw en aanleg van sport- en speelvoorzieningen, en ziet toe op de naleving daarvan.

In de rol van *opdrachtgever* fungeert de gemeente als contractpartner voor het laten uitvoeren van bijv. onderhoudscontracten voor sportvoorzieningen.

Als *toezichthouder* oefent de gemeente controle uit op de uitvoering van bijv. aan het particulier initiatief uitbestede taken.

Als *uitvoerder* neemt de overheid een aantal taken zelf ter hand, o.a. het beheer en het onderhoud van sportaccommodaties.

Als *regisseur en initiator* neemt de gemeente het initiatief om (potentiële) samenwerkingspartners te verzamelen voor het uitvoeren van een publieke taak.

Als *ondersteuner* door middel van subsidies, tarieven en contractmanagement.

Als *aanspreekpunt cq gesprekspartner* voor het realiseren van gewenste faciliteiten.

Er is sinds enkele jaren sprake van een tendens binnen gemeenten om meer afstand te nemen van de uitvoering en een faciliterende rol in te nemen: de gemeente als regisseur op lokaal niveau. Dit geldt ook voor het gemeentelijk sportbeleid. Door deze rolverandering van de overheid zal binnen het sportbeleid van Middelburg de nadruk voor de langere termijn komen te liggen op regie, initiëren en ondersteuning.

Qua strategie betekent dat voor Middelburg dat de gemeente bij de planning en financiering van voorzieningen een sturende rol wil blijven vervullen, met name waar het gaat om gronduitgifte, spreiding, bereikbaarheid en afstemming van vraag en aanbod in de niet-commerciële sector. Ook de inrichting van de openbare ruimte, met name de speelvoorzieningen, blijft een primaire taak voor de gemeente (zie de nota "Speelruimteplan"). Deze sturende rol zal veel minder manifest zijn als het gaat om de realisatie van private en clubvoorzieningen.

Bij het feitelijke beheer en de exploitatie van sportvoorzieningen moet er rekening mee worden gehouden dat de gemeente veel meer taken aan het particulier initiatief zal overlaten. Dit vraagt om een zorgvuldige aanpak naar de sportverenigingen toe.

Bij het stimuleren tot zelforganisatie op het vlak van sport, spel en bewegen wil de gemeente een regisserende en ondersteunende rol spelen. Deze dient echter voortdurend aangepast te worden aan de behoeften van het werkveld. Zoals al eerder werd aangegeven, is het nodig om te bepalen waar de scheidslijn tussen regie en ondersteuning in dit verband getrokken moet worden. Deze rolverandering stelt hoge eisen aan het vermogen van de gemeente tot interactie met het werkveld. Dit aspect zal nader worden uitgewerkt in het volgende hoofdstuk.

4. INTEGRAAL EN INTERACTIEF WERKEN

4.1 Integrale beleidsontwikkeling

Het is al bij de inleiding gezegd: sport staat niet meer op een eiland. Door de toegenomen maatschappelijke betekenis liggen er allerlei relaties en dwarsverbindingen met andere beleids-terreinen. Bijvoorbeeld met dat van jeugd en jongeren, onderwijs, sociaal cultureel werk, werk-gelegenheid, ruimtelijke ordening, milieu, gezondheid, ouderen, gehandicapten, allochtonen, vrijwilligerswerk en veiligheid. Beleidsmakers en uitvoeringsorganisaties ontwikkelen op al deze terreinen een groot aantal visies en activiteiten in een steeds hoger tempo en met veel differenti-aties. Afstemming, samenhang en coördinatie leveren dan de vereiste meerwaarde bij de be-leidsontwikkeling en -uitvoering.

4.2 Situatie in Middelburg

Het bovengeschetste beeld geldt helaas nog niet voor Middelburg. Er zijn geen zichtbare ver-bindingen met de diverse andere beleidsterreinen binnen de gemeente. Sport is een blinde vlek op de Middelburgse beleidskaart. Of het nu gaat om de ambitieuze stedelijke ontwikkelingsvisie neergelegd in de Kwaliteitsatlas, of om "Wissel op de wijk", of de rapportage "Jeugdbeleid". Geen van deze beleidsdocumenten kent sport betekenis toe bij het vervullen van een maat-schappelijke rol. Eén van de belangrijkste oorzaken is de eenzijdige focus op het beheer en instandhouden van sportvoorzieningen. Een tweede oorzaak is het ontbreken van een samen-hangende visie op sportbeleid binnen de gemeente.

Het hiernavolgende schema geeft een aantal van de huidige dwarsverbindingen weer die tus-sen de Dienst Stadsbeheer (waar sportbeleid is ondergebracht) en de Diensten Stadsontwikke-ling en Maatschappelijke Zaken bestaan.

Tevens is aangegeven welke dwarsverbindingen voor de toekomst gelegd kunnen worden.

RAAKVLAKKEN SPORTBELEID MET ANDERE BELEIDSVELDEN

Dienst	Huidige situatie	Gewenste situatie
Stadsontwikkeling	Geen	Sport en ruimtelijke inpassing Medegebruik openbare ruimte Leefbaarheid wijken
Maatschappelijke Zaken	Bewegingsonderwijs Schoolzwemmen	Banenplannen Vrijwilligersbeleid Gezondheidszorg WVG Schoolzwemmen Participatie en integratie van doel-groepen Brede School, Verlengde School-dag Sportbuurtwerk

Om de gewenste situatie te bereiken dat er sprake is van een geïntegreerd sportbeleid zullen een aantal maatregelen moeten worden genomen.

Sportinclusief denken

Zo zal het “sportinclusief” denken binnen de diverse Diensten versterkt en gestimuleerd dienen te worden. Beleidsvoornemens en beleidsmaatregelen zullen in een vroegtijdig stadium op elkaar afgestemd dienen te worden. Dat vraagt naast interne coördinatie en aansturing vooral ook een bereidheid van bestuurders en ambtelijke medewerkers om te “ontschotten” en over de schutting van het eigen beleidsveld heen te kijken. In de voorbereidingsfase van plannen en projecten zal actief gemanaged moeten worden op overleg en samenwerking, bijv. door middel van multidisciplinair samengestelde projectgroepen of stuurgroepen. Steun en commitment van de directeuren van de betreffende diensten is daarbij vereist. Van de (sport)ambtenaar mag verwacht worden dat hij zich opstelt als: *”Bruggenbouwer: meer op zoek naar wat partijen gemeenschappelijk hebben dan naar wat ze verdeeld houdt. Een netwerker die de kunst verstaat om met verschillende betrokken partijen in gesprek te raken en die partijen met elkaar in gesprek te brengen. Die anderen weet te stimuleren tot een actieve deelname aan de beleidsvorming. Die bereid is andere invalshoeken te leren kennen en te waarderen en die weet hoe zijn of haar kennis in dienst van dat proces te stellen.”* (Citaat Binnenlands Bestuur 13, 1998).

Formatie

Voor de korte termijn zal de verantwoordelijkheid voor het op gang brengen van het proces van “sportinclusief denken en doen” in handen van de dienst Stadsbeheer worden gelegd. Daartoe dient de bestaande beleids capaciteit, die met ± 0.2 FTE zeer mager bedeed is, uitgebreid te worden met 1.0 FTE.

Voor de langere termijn, wanneer Middelburg toegroeit naar het door Berenschot geadviseerde regiemodel dient het primaat voor integrale beleidsontwikkeling te komen liggen bij de Dienst Maatschappelijke Zaken, die qua beleidsontwikkelen vermogen en qua mogelijkheden om dwarsverbanden aan te brengen in feite nu al beter is toegerust dan de Dienst Stadsbeheer. Stadsbeheer kan dan gaan functioneren als opdrachtnemer en accommodatiebeheerder.

Sport en ruimte

Met betrekking tot de fysieke sportinfrastructuur, met name op het gebied van de ruimtelijke ordening en stadsontwikkeling, is in een vroegtijdig stadium overleg nodig en moet invloed worden aangewend om sportaccommodaties en multifunctionele speelvoorzieningen op wijkniveau, zoals trap- en basketbalveldjes, skateplekken en jeu de boulesbaantjes in te plannen en daarvoor voldoende ruimte te reserveren binnen woonomgevingen. Ook zal een vestigingsbeleid voor commerciële sportaanbieders moeten worden geformuleerd. Daarnaast kan Stadsontwikkeling een actievere bijdrage leveren bij het verder optimaliseren van het recreatieve medegebruik van de openbare ruimte. Bijvoorbeeld in parken en groenzones en op de openbare weg door o.a. trim-, loop-, wandel-, skeeler-, fiets- en wheelerroutes.

De sociale infrastructuur

Met betrekking tot de sociale sportinfrastructuur zal Stadsbeheer een veel actievere samenwerking moeten zoeken met de dienst Maatschappelijke Zaken. Zoals het schema aangeeft liggen daar nog veel onbenutte kansen. Bijvoorbeeld in het kader van de bestrijding van de werkloosheid kan sport een rol van betekenis spelen, o.a. door de inschakeling van WIW-ers en het beschikbaar stellen van zogenaamde Instroom/Doorstroombanen.

De hierop van toepassing zijnde regelingen scheppen mogelijkheden voor werk aan de onderkant van de arbeidsmarkt.

Sport en integratie

Een ander voorbeeld is de sociale en maatschappelijke integratie van jongeren. Het onderwijs is daarin een belangrijke partner. In dat kader zijn lichamelijke opvoeding en schoolsport, al of niet binnen de verlengde schooldag en buitenschoolse opvang, van belang. Vakleerkrachten kunnen daarin een wezenlijke rol vervullen o.a. door de samenwerking te zoeken met sportverenigingen, bewonersorganisaties en commerciële sportaanbieders.

Sportactiviteiten kunnen, zo hebben de ervaringen met het nationale project "Jeugd in Beweging" uitgewezen, een aangrijpingspunt zijn voor beleid. Bijvoorbeeld bij de bestrijding van zinloos geweld door jongeren, de opvang van voortijdige schoolverlaters en veiligheid op school en in de wijk.

In onderstaand schema zijn de dwarsverbindingen, nu en in de toekomst, op uitvoerend niveau in beeld gebracht.

RAAKVLAKKEN SPORTBELEID STADSBEHEER MET UITVOERINGSINSTANTIES

Uitvoeringsinstantie	Huidige situatie	Gewenste situatie
Sportverenigingen	Verhuurder-huurder relatie	Samenwerkingspartner bij de uitvoering van projecten: -schoolsport -ouderen in de sportvereniging -sportbuurtwerk
GGD	Geen	Voorlichting Onderzoek Bijzondere projecten, o.a. voor ouderen
Zeeuwse Sportraad	Voorlichting Kaderontwikkeling Projectuitvoering, o.a. de Brede School	Samenwerkingspartner bij de uitvoering van (regionale) projecten Ondersteuning van verenigingen
Scholen	Vakleerkrachten	Samenwerkingspartner bij jeugdsportprojecten
SKWM	Wijkwerk Ondersteuning vrijwilligers Uitvoering jeugdbeleid Achterstandsgroepen	Samenwerkingspartner bij sporten op wijkniveau en projecten voor bijzondere doelgroepen
SWOM	Meer Bewegen voor Ouderen	Samenwerkingspartner bij de uitvoering van seniorenportprojecten

Het accent ligt hier op samenwerking en partnership met de diverse uitvoeringsorganisaties. Er zal een goed en pragmatisch functionerend netwerk moeten worden opgebouwd. Veel meer dan voorheen zullen de uitvoeringsorganisaties en doelgroepen bij de beleidsontwikkeling en uitvoering worden betrokken. Het initiatief daartoe dient te liggen bij Stadsbeheer, die als bruggebouwer moet gaan optreden.

4.3 Interactief werken

Draagvlak en een goede informatievoorziening zijn vereisten om te komen tot een effectieve beleidsvorming. Burgers en leden van verenigingen zijn de afgelopen decennia veel mondiger geworden en beter geïnformeerd. Ook zien we een goed functionerend netwerk van belangbehartigende organisaties in de sportwereld, van sportkoepels naar sportbonden, van provinciale sportraden tot lokale sportbundelingen.

Interactieve beleidsvorming kan goed werken als voldaan is aan een aantal voorwaarden:

- niet alleen georganiseerde, maar ook ongeorganiseerde sporters moeten voldoende en gelijke mogelijkheden hebben om hun opvattingen over beleidsvoornemens naar voren te brengen;
- een flexibele houding is nodig, zeker van hen die de verantwoordelijkheid voor het beleid dragen;
- procedures en inhoud van beleid moeten transparant zijn;
- goed functionerende communicatiekanalen zijn vereist.

Voor de Middelburgse sportsector kan op veel van deze terreinen nog winst geboekt worden.

Mede met het oog op de ambities die het gemeentebestuur heeft met betrekking tot het realiseren en instandhouden van een goed voorzieningenniveau, het inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen en het voeren van een geïntegreerd sportbeleid is voor de toekomst een permanente dialoog met de sportwereld vereist.

Wij denken dan niet aan de formatie van een sportadviesraad of lokale sportbundeling, die in de huidige tijd verouderde en verstarde overlegconstructies blijken te zijn. Veel meer denken wij aan het creëren van een netwerk van belanghebbenden, maar bovenal van betrokkenen. Een netwerk dat geconsulteerd wordt bij belangrijke beleidsbeslissingen, bij het opzetten van samenwerkingsprojecten en bij evaluaties. Door groepsdiscussies, werkconferenties, raadplegingen en het benutten en openstellen van de gemeentelijke website kan de interactie gestimuleerd worden.

4.4 Voorstellen

- Het integraal denken en werken van de gemeentelijke afdelingen en diensten zal gestimuleerd en versterkt moeten worden.
- Van Stadsbeheer wordt verwacht dat actief samenwerking wordt gezocht met andere gemeentelijke diensten en met de uitvoeringsorganisaties in Middelburg.
- Van Stadsbeheer wordt verwacht dat in de beleidsontwikkeling en beleidsadvisering veel meer aandacht zal zijn voor het terrein van sportontwikkeling en sportstimulering.
- De formatie van Stadsbeheer zal daartoe moeten worden uitgebreid met 1 FTE.

5. SPORTSTIMULERING EN SPORTONTWIKKELING

5.1 Van hard naar zacht

De gemeente Middelburg stel zich primair ten doel de zelforganisatie binnen het veld van sport en bewegen te stimuleren. Dit biedt immers de meeste garantie voor de continuïteit van het bestaande sportaanbod. Deze doelstelling heeft een aantal implicaties voor het toekomstig sportbeleid, die hieronder worden uitgewerkt. Kort samengevat: de gemeente als regisseur op lokaal niveau heeft de verantwoordelijkheid om te zorgen voor optimale randvoorwaarden voor zelforganisatie op het vlak van sport en bewegen.

Aandacht voor de fysieke sportinfrastructuur (de sportaccommodaties) heeft in het gemeentelijk sportbeleid lange tijd de overhand gehad op aandacht voor de sociale sportinfrastructuur (de activiteiten, de mensen en de organisaties). Het gemeentebestuur van Middelburg hecht sterk aan het benadrukken van de maatschappelijke betekenis die sport heeft en het optimaal benutten van de mogelijkheden die dat biedt. Zonder een sterke basis, een gezond en kwalitatief hoogstaand sportaanbod in Middelburg, is dat echter niet mogelijk. Sterke, vitale verenigingen kunnen worden aangesproken op hun maatschappelijke verantwoordelijkheid. De keuze voor de maatschappelijke dimensie van sport en bewegen betekent dus noodzakelijkerwijs dat er een zwaarder accent dient te worden gelegd op beleidsimpulsen op het gebied van sportstimulering en sportontwikkeling. Middelburg kiest ervoor om de komende jaren de overgang te maken van 'hard' naar 'zacht': niet alleen het bouwen en instandhouden van sportaccommodaties maar daarnaast ook het ondersteunen en faciliteren van de organisaties, die van die accommodaties gebruik maken.

De laatste decennia is de sportbeoefening van de Nederlandse bevolking sterk toegenomen. Daardoor kent het sportstimuleringsbeleid tegenwoordig andere doelstellingen. Het accent is verschoven van kwantiteit naar kwaliteit. Het beleid is niet zozeer gericht op meer mensen aan het sporten te krijgen, maar om meer mensen naar tevredenheid en op verantwoorde wijze sport te laten beoefenen: van werving naar behoud. Groepen die nog duidelijk ondervertegenwoordigd zijn, blijven overigens wel onderwerp van het sportstimuleringsbeleid. Te denken valt dan aan ouderen, allochtonen en gehandicapten. Daarnaast is aandacht voor vernieuwing van het sportaanbod een belangrijk onderwerp, bijvoorbeeld door aandacht te geven aan moderne sportvormen als skaten, klimmen etc.

Uitgangspunten:

- deelname aan sportactiviteiten levert een bijdrage aan de versterking van de sociale infrastructuur van Middelburg. De kwaliteit van het bestaan en de leefbaarheid, vooral op wijkniveau, nemen toe;
- een solide basis van sterke, vitale sportverenigingen is nodig om deze en andere maatschappelijke functies optimaal te kunnen benutten;
- blijvende sportbeoefening zorgt voor opheffing van achterstand in sportdeelname, voor het intensiveren van de bezetting van sportaccommodaties (en daardoor dus het vergroten van het maatschappelijk rendement) en het actief houden van sociale netwerken (o.a. van ouderen, jeugdigen en gehandicapten);
- iedereen die wil sporten, moet kunnen meedoen.

5.2 Sportservicebureau Walcheren

Om invulling te geven aan het sportstimulerings- en sportontwikkelingsbeleid wordt de komende jaren gewerkt aan het inrichten van een sportservicebureau. Belangrijk is dit streven voortdurend in de context te beschouwen: het sportservicebureau is een middel, en geen doel op zich.

Een sportservicebureau zou voor de gemeente Middelburg een aantal functies in hun onderlinge samenhang kunnen verenigen:

- fungeren als 'sportloket': dé frontoffice voor sporters, verenigingskader en anderen bij het vinden van een antwoord op vragen op het gebied van sport en bewegen;
- de ondersteuning van sportverenigingen op het gebied van (onder andere) het verenigingsmanagement, beleids- en productontwikkeling, vrijwilligersbeleid, onderhoud en beheer van de accommodatie, marketing en communicatie;
- het aanbieden van (bij)scholingen en andere vormen van deskundigheidsbevordering;
- het (mee)organiseren van activiteiten die moeten leiden tot een grotere sportdeelname van bepaalde bevolkingsgroepen, zoals allochtonen, gehandicapten en ouderen;
- het vervullen van een intermediaire functie tussen het onderwijs en de sport, waardoor gezamenlijke activiteiten kunnen worden ontwikkeld en aangeboden;
- het onderzoeken van de behoefte aan en het stimuleren en organiseren van een passend aanbod binnen de in Middelburg ondervertegenwoordigde takken van sport.

Een aantal van deze mogelijke taken van het sportservicebureau worden in het vervolg van dit hoofdstuk nader uitgewerkt.

De benodigde capaciteit (formatie) binnen het sportservicebureau zou kunnen worden ingevuld met één (of meer) van de vakleerkrachten, een bewegingsconsulent en verder met enkele flexibel inzetbare verenigingsondersteuners of -managers. De laatsten zouden op projectbasis gedetacheerd kunnen worden binnen verenigingen om een aantal taken te kunnen verrichten en de vrijwilligers daarbij te ondersteunen. Ook is een samenwerkingsverband met het CIOS in Goes, bijvoorbeeld door de inzet van stagiaires een aantrekkelijke optie. Als er sprake is van gesubsidieerde arbeidskrachten in de Middelburgse sport, zoals de sportassistenten met een In- of Doorstroombaan (voorheen Melkertbanen), dan zouden dezen ook in het sportservicebureau ondergebracht kunnen worden. Uiteraard is de invulling van het werkgeverschap daarbij een punt van aandacht.

De organisatorische en juridische vormgeving van een sportservicebureau is een nader uit te werken punt. Er zijn tal van mogelijkheden: een zelfstandige stichting, aanhaking bij SKWM, aanhaking bij de Zeeuwse Sportraad of een aparte werkmaatschappij die aangehangen wordt bij de toekomstig exploitant van het zwembad.

Het sportservicebureau dient gebaseerd te zijn op een hecht samenwerkingsverband tussen de gemeente (op de eerste plaats Middelburg, maar wellicht op termijn ook Vlissingen en Veere, waardoor een sportservicebureau voor Walcheren kan ontstaan), de Zeeuwse Sportraad en de bestaande aanbieders van verenigingsondersteuning, zoals de regionale bondsgeledingen (met name die van de KNVB, NBadmintonB, NeVoBo, KNZB, KNKV en KNGU). Een dergelijke vorm van samenwerking verbreedt de financiële basis van het sportservicebureau en leidt tot een optimale afstemming tussen vraag en aanbod.

Bovendien is voor deze vorm van samenwerking via NOC*NSF aanvullende financiering mogelijk vanuit de Stichting de Nationale Sporttotalisator, onder de noemer 'Speerpuntgebieden voor de breedtesport'.

De overige financiering zou uit eigen middelen afkomstig dienen te zijn, bijvoorbeeld door een reallocatie van (een deel van de) middelen, die beschikbaar kunnen komen uit de vrijval van middelen door het overdragen van onderhoudstaken aan sportverenigingen. (zie hfd 7). Een andere reële mogelijkheid is medefinanciering door de provincie. En tenslotte kan een deel van de financiering ten laste worden gelegd van de middelen, die dit jaar in het kader van de zgn. 'Breedtesportimpuls' van de Rijksoverheid (het ministerie van VWS) vrijkomen. Maximaal 50 % van de kosten kunnen worden vergoed door VWS. Middelburg kan - als provinciehoofdstad - als

één van de eerste gemeenten in Nederland een beroep doen op dit extra budget. Geheel afhankelijk van het ambitieniveau en het takenpakket zullen de totale kosten van het sportservicebureau tussen f 350.000 en f 500.000 liggen. Van dit bedrag kan in de aanloopfase een substantieel deel (50-75%) meegefinancierd worden.

Met de inrichting van een sportservicebureau volgens het bovenstaande profiel geeft Middelburg invulling aan haar verantwoordelijkheid om te zorgen voor optimale randvoorwaarden voor zelforganisatie op het vlak van sport en bewegen.

5.3 Verenigingsondersteuning

In het Middelburgs sportbeleid vormen de sportverenigingen een belangrijke partij, omdat zij de belangrijkste aanknopingspunten bieden voor het benutten van de maatschappelijke functies van sport. De sportvereniging biedt de mogelijkheid tot het leggen van sociale contacten en door het verrichten van vrijwilligerswerk in de vereniging wordt zelfontplooiing en zelfontwikkeling gestimuleerd. Verenigingen zijn de ruggengraat van de sociale infrastructuur in de Middelburgse gemeenschap.

Zoals gezegd, staat of valt een solide sportinfrastructuur bij het goed functioneren van de verenigingen. Uit landelijke onderzoeken en publicaties blijkt dat met name de sportsector op lokaal niveau met een groeiend aantal knelpunten te maken heeft. Het gaat dan vooral om financiële knelpunten en organisatie- of kaderproblemen. Verder hebben verenigingen te maken met de algemene trend dat het werven van nieuwe leden moeilijker is geworden en de binding van bestaande leden met de club minder wordt.

Clubs worden ook geconfronteerd met een groeiende vraag naar kwaliteit bij de leden. De sportende burger van de negentiger jaren is mondiger en kritischer geworden en stelt zich meer dan voorheen op als consument. Deze kwaliteitsbehoefte werkt door in de vraag naar relevante competenties van het beschikbare kader.

Willen sportverenigingen ook in de toekomst een rol als sportaanbieder en partner van de gemeente bij het sportbeleid in Middelburg blijven vervullen, dan is een aantal vernieuwende impulsen noodzakelijk. Verenigingen zullen meer aan de ontwikkeling en vernieuwing van hun aanbod moeten doen en service- en klantgerichter moeten opereren. Een actief vrijwilligersbeleid is noodzakelijk, om nieuw kader te werven en het bestaande vrijwilligersbestand aan de vereniging te binden. De expertise op het gebied van financieel management, milieuzorg en sociale hygiëne vraagt om continue aandacht.

De gemeente zal ondersteuning bieden op deze terreinen, een ondersteuning die gericht is op het verwerven van deskundigheid en het verankeren van deze kennis en vaardigheden binnen de verenigingen. Het sportservicebureau is de schakel tussen gemeente en verenigingen als het gaat om het aanbieden van verenigingsondersteuning

De nota "Op vrijwillige basis" heeft reeds een aantal waardevolle bouwstenen voor een sportvrijwilligersbeleid aangedragen, o.a. door het afsluiten van collectieve verzekeringen voor vrijwilligers te stimuleren, door herijking van het fonds deskundigheidsbevordering en door het stimuleren van cursussen voor vrijwilligers. Door het actiever promoten van deze faciliteiten naar de sportverenigingen toe, kunnen zij meer dan tot nu toe gebruikmaken van deze faciliteiten.

5.4 Drempels verlagen

Uit diverse onderzoeken blijkt dat er een relatie bestaat tussen de sociale klasse en de maatschappelijke participatie. Daar waar problemen en achterstanden te constateren zijn, moeten goede startposities gecreëerd worden voor de specifieke aandachtsgroepen. Dat kan door deze groepen te laten integreren in bestaande verbanden van bijv. sportverenigingen. Maar net zo

goed door buiten de bestaande structuren om eigen organisatieverbanden te maken. Het gemeentebestuur van Middelburg zet in principe in op aansluiting bij de sportverenigingen, tenzij dit de sportdeelname van de betreffende groep remt.

Jeugd

Uit landelijk onderzoek blijkt een toename van bewegingsarmoede bij jongeren. Sport is een belangrijk middel om tot bewegingsactivering te komen. Het bewegingsonderwijs vervult hierbij een belangrijke rol. Zowel in het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs als in het middelbaar beroepsonderwijs is lichamelijke opvoeding een regulier onderdeel van het lesprogramma. De voornaamste functie van het bewegingsonderwijs is het voorbereiden en het blijvend wijzen maken van de jeugd in de sport- en bewegingscultuur. Maar het onderwijs biedt nog meer kansen en mogelijkheden.

Want ook buiten de reguliere lessen is er voldoende gelegenheid om de jeugd te interesseren voor sportactiviteiten. Te noemen zijn intra- en interscolaire toernooien, sportkennismakingscursussen, sportclinics en demonstratietrainingen.

Middelburg -en dat is zeker in de Nederlandse situatie bijzonder te noemen- beschikt over vier vakleerkrachten lichamelijke opvoeding: een verborgen pareltje.

Zij zijn bij uitstek geschikt om als intermediair op te treden naar de sportverenigingen en activiteiten op te zetten in het kader van de verlengde schooldag en/of de "Brede school".

Eén of meer van deze vakleerkrachten zou(den) vanuit het sportservicebureau zeer goed ingezet kunnen worden voor bovengenoemde activiteiten.

Verder verdient het aanbeveling om aansluiting te zoeken bij landelijke campagnes, zoals het actieprogramma 'Fit & Fun'. Dit programma wordt gecoördineerd door NOC*NSF in samenwerking met het project 'Jeugd in Beweging' en richt zich op de jeugd van 13 tot 15 jaar. In het Fit & Fun programma zitten zowel sportactiviteiten als lessen over het thema 'sport en gezondheid'. Het programma wordt gratis aangeboden en kan deels onder, deels buiten schooltijd worden uitgevoerd.

Ouderen

Senioren sport draagt eraan bij dat ouderen zo lang mogelijk lichamelijk, verstandelijk en sociaal kunnen blijven functioneren. Door de sterke vergrijzing is de groep 55-plussers toegenomen. Deze groep heeft behoefte aan recreatieve vormen van sportbeoefening. De voorkeur voor 'jongere' takken van sport is groeiende; ouderen willen niet meer alleen bridgen, sjoelen of biljarten, maar ook tennissen, roeien of hardlopen.

Sportverenigingen spelen maar beperkt in op die behoefte, waardoor in de praktijk de sportbeoefening door ouderen aandachtsgebied is van Stichtingen Welzijn Ouderen of resulteert in vormen van spontane zelforganisatie.

In het kader van gezondheidsbevordering is actief beleid voor deze groep nodig. Aansluiting bij activiteiten van de Zeeuwse Sportraad is nodig, o.a. op het gebied van kaderontwikkeling en bij stimuleringsprojecten voor niet-actieve senioren tussen 55 en 65 jaar. Samenwerking met de GGD en de Stichting Welzijn Ouderen Middelburg is een vereiste om tot implementatie van nieuwe sportvormen te komen. Het gaat dan vooral om sportvormen die voortborduren op recente bewegingservaringen van de groep "jongere" ouderen (de 55-plusser).

Gehandicapten

De relatief geringe sportdeelname van gehandicapten houdt rechtstreeks verband met de ter beschikking staande mogelijkheden in termen van toegankelijke accommodaties, aangepast materiaal, beschikbaar kader en vervoersfaciliteiten.

Met een enkele uitzondering worden gehandicapten sportactiviteiten regionaal aangeboden en is nog slechts in beperkte mate sprake van aansluiting bij bestaande sportverenigingen. Door de

Wet Voorzieningen Gehandicapten (WVG) actiever te benutten kunnen aan gehandicapten die elders in Zeeland willen sporten vervoersfaciliteiten worden aangeboden. Daarnaast zullen sportverenigingen gestimuleerd worden tot het opzetten en integreren van afdelingen waar sportactiviteiten voor gehandicapten kunnen worden aangeboden. Tenslotte zal een te verrichten knelpuntenanalyse moeten uitwijzen welke sportvoorzieningen onvoldoende of niet toegankelijk zijn voor gehandicapten en in welke mate aangepaste materialen vereist zijn.

Allochtonen

Het beleid van de gemeente is erop gericht dat allochtonen bij voorkeur gebruik maken van het bestaande sportaanbod. Tegelijkertijd moet worden onderkend dat integratie door bestaande cultuurverschillen een gecompliceerd en moeizaam verlopend proces kan zijn.

In zekere zin heeft Nederland door de wijze waarop de sport is georganiseerd en door zijn vele vrijwilligerswerk op sportterrein een geheel eigen cultuur gecreëerd. De cultuurverschillen manifesteren zich het sterkst bij de sportdeelname van vrouwen en meisjes uit niet-westerse landen.

Bij deze groep is het aanbieden van sportactiviteiten in eigen kring belangrijk. Een bijzondere groep zijn de nieuwkomers. Door hun status zijn zij vaak noodgedwongen tijdelijke gebruikers van sportvoorzieningen en sportactiviteiten. Door subsidies te verstrekken zal de gemeente Middelburg de participatie van bovengenoemde groepen bevorderen, evenals het opleiden en werven van allochtone trainers en bestuursleden.

5.5 Variatie en verbreding

Het bestaande sport- en verenigingsaanbod in de gemeente Middelburg is weinig gevarieerd te noemen. Voetbal domineert met meer dan tien verenigingen binnen de gemeentegrenzen, gevolgd door zwemmen, badminton, bridge en biljarten met elk vijf verenigingen. Er zijn vier gymnastiek- en volleybalverenigingen en ook voor yoga kan men in Middelburg bij vier aanbieders terecht. Watersporters, tennissers, trimmers, tafeltennissers, korfbalers en ruiters kunnen terecht bij drie verenigingen per tak van sport. Als de burgers willen schieten, fietsen, vliegen, basketballen, duiken, of aan judo, karate of fitness willen doen, kunnen ze op twee adressen per tak van sport terecht.

En om te schaatsen, squashen, roeien, rugbyen, kanoën, schaken, handballen, sjoelen of aan triatlon, hockey, atletiek of taekwondo te doen, kan men bij één adres in Middelburg terecht.

Beoefenaars van golf – een sport die in Nederland enorm aan het groeien is – kunnen nergens terecht. Base- en softball is evenmin vertegenwoordigd binnen de gemeentegrens. Uiteraard spelen de bereikbaarheid en andere specifieke regionale aspecten op Walcheren hierbij een rol. Daarom is het aan te bevelen om te komen tot een breder en gevarieerder aanbod en dit af te stemmen met de andere gemeenten op Walcheren. In de gehandicaptensport zien we duidelijke voorbeelden van die regionale afstemming en samenwerking.

Het is aan het gemeentebestuur om te bepalen welke spreiding gewenst is. Een behoeftenonderzoek onder de bevolking zou aan de basis kunnen liggen van een plan van actie om tot een breder en gevarieerder aanbod te komen. Zoals gezegd, is samenwerking met de andere gemeenten in de regio een goede mogelijkheid om tot een bredere dekking te komen. Daarnaast zal ook afgestemd moeten worden met de diverse (regionale geledingen van) bonden, als het gaat om wedstrijdtechnische zaken en het deelnemen aan de competitie.

Het sportservicebureau zou diverse activiteiten kunnen ontplooiën om tot een passend aanbod in Middelburg te komen, zoals marktonderzoek, sportclinics en kennismakingscursussen, ondersteuning bij de oprichting van verenigingen, etcetera.

5.6 Voorstellen

- Initiatieven ontwikkelen om te komen tot de oprichting van een Sportservicebureau en de mogelijkheden tot medefinanciering door derden onderzoeken.
- In samenwerking met diverse Middelburgse uitvoeringsorganisaties komen tot het opzetten van projecten die ten doel hebben de sportdeelname van specifieke doelgroepen te vergroten.
- Inventariseren van ondersteunings- en hulpvragen van sportverenigingen.
- De sportverenigingen ondersteuning bieden bij het verzorgen van een eigentijds en kwalitatief goed sportaanbod.

6. VOORZIENINGENBELEID

Uit de Financiële Meerjarenbeleidsplanning blijkt dat de gemeente Middelburg grote waarde hecht aan de realisatie en instandhouding van sport- en recreatievoorzieningen. De uitgangspunten voor het gemeentebestuur zijn:

- bevorderen van de bouw en aanleg van voldoende op de vraag afgestemde en (sociaal) veilige sport- en speelvoorzieningen;
- bevorderen van een zo goed mogelijke spreiding van sport- en speelvoorzieningen over de stad en de kernen. Wijkgebondenheid, toegankelijkheid en bereikbaarheid zijn daarbij sleutelwoorden;
- streven naar een zo optimaal mogelijke bezetting van de accommodaties en verantwoorde ingebruikgeving;
- het stimuleren van zelfwerkzaamheid van de verenigingen bij beheer- en onderhoudstaken.

In dit hoofdstuk zal allereerst een inventarisatie worden gegeven van de bestaande voorzieningen. Op basis van de analyse hiervan zullen beleidsvoorstellen worden gedaan. Vervolgens zal aandacht worden geschonken aan de ontwikkeling van een sportcluster in de geleidingszone tussen Vlissingen en Middelburg.

6.1 Inventarisatie buitensportvoorzieningen

Bij de beoordeling van capaciteit en kwaliteit van de buitensportvoorzieningen is gebruik gemaakt van:

- het rapport "Meerjarenplanning sportcomplex De Kruitmolen" van R.I.E.T. Adviesburo voor ruimtelijke inrichting en techniek (maart 1998);
- modellenstudie "De Voorborch" van Oranjewoud (april 1999);
- "Accommodatie in TOP-conditie" van k.v. TOP Arnemuiden (juni 1999);
- "De accommodatie in ontwikkeling", beleidsplan van de voetbalvereniging Arnemuiden 1998-2007;
- het rapport "Meerjarenplanning sportvelden Arnemuiden" van R.I.E.T. (april 1999)

Deze inventarisatie beperkt zich tot een omschrijving van de gemeentelijke buitensportvoorzieningen.

6.1.1 Huidige situatie buitensportaccommodaties

Naam complex	Voorzieningen	Oordeel kwantiteit	Oordeel kwaliteit
De Kruitmolen	4 voetbalvelden 1 trainingsveld 1 oefenhoek 1 kunstgrasveld aangelegd voor voetbal (80 x 40m) en medegebruik door tennis (5 banen)	zaterdag licht tekort zondag overschot training licht tekort	normaal tot goed onvolwaardige voorziening voor tennis door beperking in gebruik en door slijtage kunstgrasmat
De Voorborch	1 rugbyveld 1 trainingsveld rugby 4 korfbalvelden 1 grasveld hockey 1 kunstgrasveld hockey	hockey: gering tekort korfbal: gering tekort rugby: voldoende	goed, bij korfbal afhankelijk van intensiteit soms matig
Veerse Poort	5 voetbalvelden 3 trainingsvelden voetbal	nieuw complex, rekening gehouden met toekomstige groei verenigingen, nu enige overcapaciteit	goed
Nadorst/Nassaulaan	1 kunststof atletiekbaan asfalt handbalveld	voldoende	goed
Nieuw en St Joosland	1 voetbalveld 1 trainingsveld 1 trainingsstrook	overcapaciteit	goed
St. Laurens	2-3 korfbalvelden	voldoende	normaal
Sportpark Arnemuiden	2 wedstrijdelden korfbal 1 trainingsveld korfbal 3 wedstrijdelden voetbal 1 trainingsveld voetbal	korfbal: tekort voetbal: voldoende, voor training tekort	redelijk

6.1.2 Toelichting

Sportpark De Kruitmolen

Het sportpark kent twee bespelers, te weten FC Dauwendaele en SV Jong Ambon. Bij de planning van wedstrijden en met name trainingsroosters komen knelpunten voor, met name waar het de indeling van de "prime time" uren betreft. De inroostering is daardoor niet optimaal. Mede hierdoor wordt ten onrechte geconstateerd dat er sprake is van een licht tekort aan velden. Indien trainingen wat meer gespreid door de week gepland zouden worden was er geen sprake van een tekort.

Gezien de bevolkingsprognoses en mogelijke nieuwbouw in de wijk Mortiere zou er in de nabije toekomst wél een probleem kunnen rijzen t.a.v. de capaciteit. Met name de categorie jeugd maakt naar verwachting een groei door. Een doorkijk naar de verdere toekomst leert dat deze groei niet zal doorzetten, doch waarschijnlijk zal ombuigen in een daling. Uitbreiding van het veldenbestand is derhalve niet aan te bevelen. Verbetering en innovatie van de velden, waardoor een hogere belasting mogelijk wordt, ligt meer voor de hand.

Nadat de wijk Mortiere “uitontwikkeld” is, zal nader onderzoek moeten uitwijzen of een aparte buitensportvoorziening voor Mortiere gewenst en noodzakelijk is of dat uitgeweken moet worden naar een ander sportpark.

Sportpark De Voorborch

De tekorten op deze velden zijn zo gering dat vervanging van één of meer velden door kunstgras tot een aanmerkelijke optimalisatie zal leiden. Te denken valt dan aan kunstgrasvelden voor hockey en/of korfbal.

Sportpark Veerse Poort

Bij dit nieuwe sportpark is rekening gehouden met mogelijke groei van de gebruikers in de nabije toekomst. Vandaar dat er nu sprake is van overcapaciteit en voor de toekomst van voldoende capaciteit.

Sportpark Nadorst/Nassaulaan

Oorspronkelijk omvatte het sportpark naast een atletiekbaan en een asfalt handbalveld, meer sportvelden. Deze laatste zijn inmiddels verplaatst naar de nieuwe locatie Veerse Poort. Omdat het voortbestaan van de eveneens op het sportcomplex gelegen sporthal ter discussie staat, is herbezinning op de situering van de atletiekbaan aan de Nassaulaan nodig. Stedenbouwkundig en beheermatig zijn voor de atletiekbaan betere oplossingen denkbaar op het moment dat de sporthal zijn functie zou verliezen. Het handbalveld kan uitstekend als multifunctionele wijk-sportvoorziening blijven functioneren. Te denken valt aan gebruik door jeugd voor bijvoorbeeld streetsports, skate, basketball en voetbal.

St. Laurens

Het betreft hier een voorziening op kernniveau, die uitstekend voldoet aan de behoefte van de plaatselijke korfbalvereniging.

Sportpark Arnhemuiden

Het specifieke zaterdagkarakter van de bespelende verenigingen legt in het weekend een zware druk op de capaciteit van de aanwezige sportvelden. Door aanpassing van de functies van de bestaande velden en verbetering en innovatie van de velden kunnen toekomstige capaciteitsproblemen worden voorkomen. Met name een kunstgrastoepassing voor het korfbal zal het sportpark de nodige lucht geven.

6.1.3 Voorstellen

De inventarisatie leidt tot de volgende voorstellen:

- uitbreiding van het veldenaanbod is vooralsnog niet aan de orde. Bestaande capaciteitsproblemen kunnen worden opgelost door:
  - efficiëntere trainings- en wedstrijdroosters op te stellen;
  - voorzieningen met een hogere belastingsnorm te realiseren;
  - herschikking van functies;
  - verplaatsing van activiteiten naar andere sportparken.
- wanneer Mortiere voltooid is dient de mogelijkheid onderzocht te worden van een “eigen” buitensportaccommodatie, dan wel van een uitwijk naar een ander sportpark;
- geadviseerd wordt de mogelijkheden te onderzoeken de atletiekbaan te verplaatsen naar de geleidingszone tussen Middelburg en Vlissingen.

6.2 Inventarisatie binnensport- en zwemvoorzieningen

Evenals bij de buitensportaccommodaties zijn hier alleen de gemeentelijke binnensport- en zwemvoorzieningen geïnventariseerd.

6.2.1 Huidige situatie binnensport- en zwemaccommodaties

Naam complex	Specificatie	Kwantiteit	Kwaliteit
De Kruitmolen	42x32x8 m; vergader ruimte; trimzaal 12x12 m	goed	goed
De Voorborch	48x27x7 m	goed	slechte sportvloer
Nadorst/Nassaulaan	45x24,2x7 m	goed	Sport-technisch achterhaald concept
Zwembad Poelendaele	binnenbad 25x12,5 m; instructiebad 12x10 m; buitenbad 50x15 m en 20x15 m	goed	normaal
Zwembad Arnemuiden	buitenbad 25x10 m en 20x8 m	goed	normaal
Gymnastieklokalen	12 stuks van verschillende afmetingen, variërend van 430 m ² tot 512 m ²	overcapaciteit	wisselend

6.2.2 Toelichting

Sporthallen

De sporthallen voldoen in het algemeen aan de vraag. Van de huidige sporthallen is De Kruitmolen de enige hal die iets extra's biedt: dankzij de particuliere bowlingbanen is deze hal niet alleen gericht op het traditionele sportgebeuren, maar slaagt zij er tevens in andere doelgroepen te bereiken. De hal trekt onder meer gezinnen en kinderen (partijtjes) waardoor de hal meer levendigheid uitstraalt dan de overige accommodaties.

Sporthal Nadorst/Nassaulaan is sporttechnisch gezien sterk verouderd en voldoet in kwalitatief opzicht niet meer aan de behoeften van de gebruikers. Het concept is achterhaald. Renovatie is kostbaar en zal geen adequaat antwoord kunnen geven op de gewijzigde behoeften van de sportgebruikers. Sloop is dan ook sterk aan te raden.

Sloop maakt niet alleen de weg vrij voor uitbreiding van de woonvlek aan de Nassaulaan, maar ook voor een nieuwe, meer eigentijdse sporthal. Om meer redenen is Arnemuiden de aangewezen locatie voor nieuwbouw:

- gezien het huidige inwonertal is de kern Arnemuiden met een (verouderd) gymnastieklokaal onderbedeeld;
- gezien de te verwachten groei van deze kern zal de vraag naar een goede binnensportvoorziening binnen afzienbare tijd toenemen;
- de huisvesting van kv TOP is op dit moment al een knelpunt.

De haalbaarheid en financiële consequenties van sloop en nieuwbouw zullen verder onderzocht moeten worden. Ook zullen de gevolgen voor de bezetting en inroostering van de overige sporthallen in beeld moeten worden gebracht.

Gymnastieklokalen

De gymnastieklokalen worden voornamelijk gebruikt door het onderwijs en de verenigingssport. Tijdens onderwijsuren is de gemiddelde bezetting 75%, tijdens sporturen is de bezetting bijna 50%. De gymlokalen zijn in maatvoering en kwaliteit verschillend. Ze worden met name gebruikt voor het bewegingsonderwijs. De georganiseerde sport komt op de tweede plaats. In algemene zin wordt geconstateerd dat gymzalen niet eigentijds zijn ingericht en onvoldoende beantwoorden aan de gewijzigde behoefte van zowel bewegingsonderwijs als georganiseerde sport. Dit komt onder meer tot uiting in de bezettingscijfers, zeker bij de sportverenigingen.

Verbetering van de bezetting is mogelijk door afstoten van onrendabele voorzieningen op termijn en aanpassing van enkele andere voorzieningen. Bij aanpassing wordt onder meer gedacht aan inrichting ten behoeve van aerobics en dansante bewegingsvormen door bijvoorbeeld het aanbrengen van spiegels. Verdere verbetering is mogelijk door het realiseren van bijvoorbeeld een koffiehoeke, een belangrijk aspect voor gezelligheid en betrokkenheid binnen een vereniging. Een alternatief voor sloop is overname door een sportvereniging, bijvoorbeeld een judo of karateclub die de accommodatie naar haar wensen kan inrichten.

Zwembaden

Zwembad Poelendaele voldoet in de huidige staat niet meer aan de bouwkundige en sporttechnische eisen. De locatie van het zwembad is inmiddels bestemd voor de bouw van kantoren van Rijkswaterstaat. Realisatie van een nieuw bad is, geheel conform de tien reeds door de gemeenteraad geformuleerde strategische projecten, voorzien in de geledingszone tussen Middelburg en Vlissingen. In de huidige planvorming gaat men ervan uit dat dit zwembad tevens een functie zal hebben voor Vlissingen. Het bestaande zwembad in die gemeente komt dan eveneens te vervallen. De realisatie van een nieuwe hoogwaardige zwemaccommodatie zal gevolgen hebben voor de bezettingscijfers van het openluchtwembad te Arnhem. Geadviseerd wordt de bezoeksontwikkeling en de exploitatieresultaten na realisatie van het nieuwe zwembad kritisch te blijven volgen.

6.2.3 Voorstellen

- sporthal Nadorst/Nassaulaan voldoet niet meer aan de gestelde eisen en dient gesloopt te worden;
- de haalbaarheid van een nieuwe hal in Arnhem dient nader onderzocht te worden;
- herbezinning op de functie van de gymnastieklokalen is noodzakelijk. Sloop of herbestemming van één of meer lokalen is nadrukkelijk aan de orde. Daarnaast kan herinrichting bijdragen aan modernisering van de gymzalen;
- kritisch volgen van bezoeksontwikkeling en exploitatie van het openluchtwembad te Arnhem.

6.3 Sportboulevard Middelburg-Vlissingen

Tot 2030 spelen zich op Walcheren, en in Middelburg in het bijzonder, vele ontwikkelingen af. Wonen, werken, vervoer en recreëren zullen langzaam maar zeker een ander karakter krijgen. Dit heeft ook effecten op de ruimte. Voor de toekomst wordt daarom onder meer voorzien in een regionaal sportconcentratiegebied (sportboulevard) in de geledingszone tussen Middelburg en Vlissingen. Een nieuw te ontwikkelen zwemcomplex vormt hierbij een belangrijk element. Het concept van een sportboulevard spoort met de visie die BVR in de Kwaliteitsatlas met betrekking tot het zwembad heeft verwoord.

6.3.1 Zwembad

Het nieuw te bouwen zwemcomplex dient de centrale voorziening te vormen binnen de sportboulevard. Dit zwembad komt, zoals eerder is gesteld, in de plaats van de huidige zwembaden in Middelburg en Vlissingen. De zwemaccommodatie dient zich te richten op een groot scala van doelgroepen: zowel recreanten als verenigingen, scholen, bijzondere doelgroepen en leszwemmers moeten er terecht kunnen. Dit heeft tot gevolg dat in het programma van eisen minstens de volgende voorzieningen dienen te worden opgenomen:

- een wedstrijdbassin, gedeeltelijk voorzien van een beweegbare bodem te behoeve van zweminstructie;
- een instructiebassin met een over de gehele lengte beweegbare bodem;
- een recreatiebassin;
- peuter- en kleuterbassin;
- een ligweide;
- diverse recreatieve voorzieningen.

6.3.2 Sportboulevard

Het zwembad wordt gesitueerd in de geleidingszone tussen de twee steden. Een op zichzelf staande voorziening te midden van andersoortige voorzieningen (bedrijven en industrie) spreekt onvoldoende aan. Een dergelijke situering is onaantrekkelijk. Zowel voor Vlissingen als voor Middelburg zal er sprake zijn van een afgelegen en geïsoleerde voorziening.

Gestreefd wordt om een hoogwaardige leefomgeving te creëren in en rond Middelburg. Dit betekent onder meer dat er aantrekkelijke en voldoende mogelijkheden moeten zijn om de vrije tijd te besteden. Voor de inwoners van Walcheren en de toeristen die Middelburg, Walcheren en Noord- en Zuid-Beveland bezoeken, is een hoogwaardig aanbod van recreatieve (sport)voorzieningen van belang. De realisatie van een sportboulevard komt tegemoet aan die eisen.

Een sportboulevard versterkt de aantrekkingskracht van het zwembad. Een goed bereikbare en levendige omgeving is van noodzakelijk belang voor de overlevingsmogelijkheden van een grootschalige zwemvoorziening. Met andere woorden: een concentratie van sportvoorzieningen is een randvoorwaarde om een centrale zwemaccommodatie voor Middelburg en Vlissingen te realiseren.

6.3.3 Omschrijving sportboulevard

Een sportboulevard kan als volgt worden omschreven:

Een multifunctioneel sport- en recreatiegebied waar, in harmonie en samenwerking, voorzieningen van de gemeente en particulieren gerealiseerd en geëxploiteerd worden. Het concept, de infrastructuur en de voorzieningen zijn van een hoge kwaliteit, het totale project is aantrekkelijk, herkenbaar en vertoont samenhang en kan aan een groot scala van gebruikers en klanten worden aangeboden.

Het voordeel van een dergelijk concept is dat de gebruiker in één recreatief gebied een keuze kan maken uit een groot aantal activiteiten. Ook bij verandering van interesse blijft de gebruiker komen naar een andere voorziening in hetzelfde gebied. Door de aanwezigheid van meerdere sport- en recreatieactiviteiten zal de gebruiker kennismaken met andere mogelijkheden, en het gaan beoefenen daarvan positief beïnvloeden. Tot slot is bij een dergelijk concept sprake van de mogelijkheid snel in te spelen op veranderende markt-omstandigheden; onderdelen zijn vervangbaar.

Doelgroepen

De sportboulevard Middelburg/Vlissingen richt zich in eerste instantie op de lokale sportmarkt in beide steden. Dit primaire verzorgingsgebied omvat circa 100.000 inwoners. Een dergelijk verzorgingsgebied biedt voldoende perspectief voor de realisatie en exploitatie van een aantal grootschalige sportvoorzieningen. De sportboulevard dient zich voorts in de aard van activiteiten te onderscheiden van standaardvoorzieningen. Door voor de regio en de provincie, het secundaire verzorgingsgebied, unieke en hoogwaardige voorzieningen te creëren is dit mogelijk. Verder richt de sportboulevard zich nadrukkelijk op de toeristische bezoekers op Walcheren.

6.3.4 Voorzieningen

Waaruit dient de sportboulevard Middelburg-Vlissingen te bestaan? Reeds genoemd is het zwembad, met diverse bassins. Dit zwembad vormt het vertrekpunt voor de realisatie van andere voorzieningen. Aan een zwemaccommodatie is een aantal aspecten verbonden:

- sport en training;
- gezondheid en revalidatie;
- recreatie, ontspanning en beleving.

De overige sportvoorzieningen dienen bij één of meer van deze aspecten aan te sluiten.

De te realiseren faciliteiten kunnen nieuw ontwikkeld worden, of kunnen, zoals het zwembad, in de plaats komen van bestaande voorzieningen. Hieronder wordt een aantal mogelijkheden genoemd, inclusief randvoorwaarden bij de verdere planvorming.

Atletiekbaan

De huidige atletiekbaan op sportpark Nadorst/Nasaulaan ligt naast de verplaatsing van de overige sportvelden en zal zeker na de geadviseerde sloop van de sporthal geïsoleerd komen te liggen t.o.v. overige sportvoorzieningen. Verplaatsing naar de sportboulevard is om deze reden een reële optie, temeer daar de gezamenlijke atletiekverenigingen van Middelburg en Vlissingen aangegeven hebben de totstandkoming van één nieuwe accommodatie toe te zullen juichen.

Ijsbaan

De mogelijkheden om de schaatssport in Zeeland te beoefenen zijn beperkt. De meest nabijgelegen ijsbanen zijn die van Den Haag (semi-overdekte 400 meter baan en ijshal), Dordrecht (ijshal met 200 meter baan). In Tilburg en Breda bestaan vergevorderde plannen om een overdekte 400 meter baan te realiseren. De reisafstand naar deze ijsvoorzieningen bedraagt anderhalf tot twee uur, schaatsliefhebbers dienen dus veel tijd over te hebben voor de beoefening van hun sport in vorstloze tijden. De ervaring leert dat een ijsbaan een primair verzorgingsgebied heeft van 300.000 tot 500.000 inwoners. De regio Walcheren-Beveland voldoet hier niet aan.

De ijsbaan dient derhalve meer te kunnen bieden dan alleen schaats- en andere ijsactiviteiten om een voldoende sluitende exploitatie aan te kunnen.

Enkele mogelijkheden om dit te bewerkstelligen zijn:

- zomeropenstelling. Hiermee wordt een unieke toeristische all weather voorziening gecreëerd;
- gebruik als skeelerbaan;
- grootschalig evenementencomplex, onder meer geschikt voor concerten, manifestaties en beurzen;
- overdekte speeltuin.

Klimwand

Een klimvoorziening, zowel overdekt als in de openlucht is met name interessant als profit unit bij het zwembad of de ijshal. De voorwaarde bij deze voorziening is dus dat ze niet losstaand moet worden aangeboden, daar anders de exploitatieperspectieven in het geding zijn.

Health & Racket Centrum

Een centrum met bovenstaande typering is een multifunctionele accommodatie, bestaande uit diverse ruimten. Hier worden sporten beoefend zoals squash, tennis (indoor en outdoor), bowling, fitness, aerobics, badminton, bowls, poolbiljart en snooker. Daarnaast zijn voorzieningen aanwezig zoals sauna, zonnebanken en beautycare. Koppeling aan andere grootschalige voorzieningen heeft de voorkeur. De ervaring leert namelijk dat een verzorgingsgebied van 100.000 tot 150.000 mensen vereist is voor de succesvolle exploitatie van zo'n voorziening. Een dergelijk concept springt in op de heersende zapcultuur, waarin mensen snel van activiteit kunnen wisselen.

Horeca

Ter ondersteuning van de sportvoorzieningen dienen enkele horecavoorzieningen worden gecreëerd. De horeca heeft een verblijfverlengend effect. Voor de exploitatie van de sport- en recreatievoorzieningen zijn restauratieve gelegenheden van levensbelang.

Overige voorzieningen

Hierboven is een beschrijving gegeven van enkele mogelijkheden. Deze korte lijst sluit overige mogelijkheden, zoals een golfaccommodatie, niet uit. Aanbevolen wordt het concept "sportboulevard" voor de geleidingszone Middelburg-Vlissingen nader uit te werken, waarbij wordt stilgestaan bij de volgende aspecten:

- opstellen van een long list van activiteiten die eventueel gerealiseerd kunnen worden;
- marktonderzoek, waarbij wordt ingegaan op de mogelijkheden om de in de long list genoemde activiteiten en voorzieningen succesvol te exploiteren;
- reductie van de longlist tot een short list. Deze bestaat uit de kernactiviteiten die de exploitatieve en kwalitatieve pijlers vormen voor het toekomstig sportconcentratiegebied. De kernactiviteiten worden onder meer getoetst op basis van de trekkersfunctie, de marktruimte voor de activiteit, de trendgroei en duurzaamheid van het exploitatieperspectief.

6.3.5 Voorlopige eisen en randvoorwaarden

Om op succesvolle wijze een sportboulevard te realiseren, dient rekening te worden gehouden met het volgende:

- bereikbaarheid: de accommodaties dienen snel en veilig bereikbaar te zijn. Bijzondere aandacht dient te worden geschonken aan de sociale veiligheid, ook op de routes naar de sportconcentratie;
- overleg met de georganiseerde sport. Voor een aantal accommodaties geldt dat zij de thuisbasis zullen vormen van enkele verenigingen. Zij dienen nauw bij het project te worden betrokken;
- een private partij dient het project te ontwikkelen. De gemeente dient alleen daar geld in te brengen waar het behalen van maatschappelijk rendement is vereist.

7 BEHEER EN ONDERHOUD VAN SPORTVOORZIENINGEN

Het merendeel van de Middelburgse sportvoorzieningen valt qua beheer en onderhoud onder de Dienst Stadsbeheer. In het kader van deze sportnota doet zich de vraag voor of op de lange termijn deze situatie gecontinueerd dient te worden. Bezien we de ontwikkelingen in Nederland op dit moment, dan kunnen we constateren dat het traditionele beheermodel: een gemeentelijke dienst beheert en onderhoudt, terrein verliest. Een bezinning op kerntaken ligt daaraan ten grondslag, evenals de ontwikkeling dat in de particuliere markt zich tal van commerciële partijen aandienen die sportvoorzieningen wensen te exploiteren. Ook sportverenigingen nemen in het kader van verzelfstandigingsacties beheer- en onderhoudstaken van gemeenten over.

7.1 Beheermodellen

Hierna wordt een aantal beheermodellen beschreven die een antwoord moeten geven op de eerder gestelde vraag: wel of niet continueren? Van belang is welke eisen en randvoorwaarden het gemeentebestuur daarbij wenst te stellen. In Middelburg gaat het dan om de volgende eisen en randvoorwaarden:

- accommodaties en ondergrond blijven eigendom van de gemeente; de gemeente zorgt voor het groot onderhoud;
- voldoende zeggenschap en invloed van de gemeente bij het vaststellen van tarieven en ingebruikgeving van de accommodaties. De huidige tarieven en gebruiksroosters zijn uitgangspunt;
- de accommodaties moeten in voldoende mate beschikbaar zijn voor verenigingsactiviteiten, individuele sporters, gehandicapten en scholen;
- behoud van een voldoende kwaliteitsniveau.

Per type accommodatie kunnen de beheermodellen verschillen, hetgeen vooral afhankelijk is van de mate waarin bedrijfsmatig gewerkt kan worden en er sprake van marktwerking is. Voor buitensportaccommodaties geldt dat bijv. in veel mindere mate dan voor zwembaden. Bij binnensportaccommodaties zijn de exploitatiemogelijkheden van sporthallen bijv. weer hoger dan die van gymnastieklokalen.

Omdat voor het nieuw te bouwen zwembad reeds besloten is de exploitatie uit te besteden aan een private partner zal aan de meest gewenste beheervorm voor het zwembad in deze nota geen aandacht worden besteed.

7.2 Een beheermodel voor de buitensportaccommodaties

De onderhoudswerkzaamheden aan buitensportaccommodaties kunnen in drie groepen worden onderscheiden:

1. groot onderhoud, renovatie en nieuwe aanleg;
2. werkzaamheden die direct van invloed zijn op de bespeelbaarheid;
3. werkzaamheden die niet direct of in het geheel geen invloed hebben op de bespeelbaarheid.

Deze groepen zijn meer uitgewerkt en gedetailleerd weergegeven in bijlage 1

7.2.1 De situatie in Middelburg: de opstallen

Middelburg kent voor de buitensportvoorzieningen op dit moment geen eenduidig en consistent beheermodel. In de kernen Arnemuiden, Sint Laurens en Nieuw en St. Joosland nemen de gebruikers het onderhoud en beheer van de opstallen voor hun rekening. Zij zijn tevens eigenaar van de opstallen.

De buitensportverenigingen die in Middelburg gevestigd zijn en gemeentelijke voorzieningen bespelen maken voor het beheer en onderhoud van de opstallen gebruik van de diensten van Stadsbeheer. In Middelburg is alleen de jeu de boulesvereniging "Petanque" eigenaar en beheerder van een verenigingsaccommodatie. Met de rugbyvereniging "Oemoemenoe" zijn onderhandelingen over het in eigen beheer nemen van de dagelijkse beheer- en onderhoudstaken van de opstallen gaande.

7.2.2 De situatie in Middelburg: het cultuurtechnisch onderhoud

Het cultuurtechnisch onderhoud van de gemeentelijke buitensportaccommodaties geschiedt door de Dienst Stadsbeheer en is verder niet uitbesteed aan de gebruikers. In afwijking van de meeste andere buitensportverenigingen in Nederland wordt hen een uitgebreid Middelburgs "servicepakket" aangeboden. Daartoe behoren o.a. het plaatsen van hoekvlaggen, het schoonhouden van kleedkamers, het aanbrengen van belijningen, het vergoeden van energieverbruik en het direct uitoefenen van toezicht door medewerkers van de gemeente.

7.2.3 Wel of niet overdragen?

Om te kunnen bepalen of overdracht van beheer en onderhoud naar de gebruikers verantwoord is, zal stilgestaan moeten worden bij de afbreukrisico's die hieraan verbonden zijn.

Twee elementen zijn dan voor het gemeentebestuur van belang:

1. handhaving van de kwaliteit van de sportcomplexen, zowel uit het oogpunt van de gebruikers als uit het oogpunt van de eigenaar, de gemeente. Kapitaalvernietiging moet te allen tijde worden vermeden;
2. de vrijwilligersstructuur van de sportverenigingen. Er worden hogere eisen gesteld aan het beschikbare vrijwilligerskader in termen van continuïteit, kwaliteit en professionaliteit. Door afstoten van beheer- en onderhoudstaken treedt taakverzwaring op.

De vraag of en zo ja welke onderhoudstaken overgedragen kunnen worden aan de gebruikers van de sportcomplexen moet dan worden bezien in het licht van een aantal toetsingscriteria:

- is er bij de verenigingen voldoende deskundigheid en ervaring in huis? Voor een groot aantal onderhoudswerkzaamheden is specialistische, cultuurtechnische deskundigheid vereist;
- zijn er voldoende vrijwilligers beschikbaar? Het onderhoud van sportvelden vereist een bijna dagelijkse en in ieder geval een wekelijkse beschikbaarheid;
- kan de continuïteit van de onderhoudswerkzaamheden in voldoende mate gewaarborgd worden? Het onderhoud dient nl. zeer regelmatig plaats te vinden: soms dagelijks, over het algemeen wekelijks en ook tijdens de winterstop en vakantieperiodes;
- is er voldoende specialistisch gereedschap en materiaal aanwezig?

Met name bij de overdracht van de gespecialiseerde cultuurtechnische onderhoudstaken kunnen zich problemen en afbreukrisico's voordoen.

Zo is de continuïteit sterk afhankelijk van de vraag of een verenigingsbestuur (en zijn terreincommissie) voor een langere periode blijft functioneren.

Vaststaat dat het cultuurtechnische onderhoud voor een lange termijn gegarandeerd moet zijn. Gebeurt dat niet dan is er al snel sprake van teruggang van kwaliteit van de velden en zelfs op de wat langere termijn het gevaar van kapitaalvernietiging. Ook moet niet onderschat worden welke eisen aan de flexibiliteit van inzet van vrijwilligers gesteld worden in het geval van bijz. bijzondere weersomstandigheden (extreme droogte, extreem nat).

Dan is de vereiste vakkennis (en het behoud daarvan) een kritieke factor binnen vrijwilligersorganisaties: in de meeste gevallen ontbreekt het daaraan.

Tenslotte doen zich, zoals de ervaring leert, vaak problemen voor bij de financiering van de aanschaf van professionele onderhoudsapparatuur.

De problemen en afbreukrisico's bij de overdracht van beheer en onderhoud aan opstallen zijn veel minder groot. Aan vakkennis en het ter beschikking hebben van professionele apparatuur worden minder zware eisen gesteld. Daarnaast is de afhankelijkheid van extreme weersomstandigheden minder groot en kan de continuïteit van schoonmaak en onderhoud door bijvoorbeeld de inzet van Instroom/Doorstroombanen makkelijker gegarandeerd worden.

7.2.4 Voorstellen beheer en onderhoud buitensportaccommodaties

De afbreukrisico's bij buitensportvoorzieningen zijn het grootst bij het overdragen van alle cultuurtechnische werkzaamheden aan wedstrijd- en trainingsvelden. (het dagelijks onderhoud, het groot onderhoud en de renovatie). Wij zijn er daarom voorstander van om deze taken niet aan de verenigingen uit te besteden en in de toekomst onder regie van Stadsbeheer te laten uitvoeren.

De risico's verbonden aan het overdragen van overige werkzaamheden, zoals hoekvlaggen plaatsen, kalken van lijnen, netten ophangen, herstellen speelschade, verwijderen van zwerfvuil etc. zijn gering. Deze taken kunnen zonder bezwaar naar de gebruikers worden overgeheveld.

Om een consistent beleid m.b.t. het beheer en onderhoud van opstallen op buitensportaccommodaties te kunnen voeren zal het streven van het gemeentebestuur erop gericht moeten zijn om opstallen die nu nog eigendom zijn van de gemeente, zoals kleedkamers, tribunes en dugouts, alsmede lichtmasten binnen drie jaar over te dragen aan verenigingen. Daar waar sprake is van gezamenlijk gebruik van opstallen (bijv. op sportpark de Kruitmolen) kan van dit streven worden afgeweken. De grond zal in ieder geval eigendom van de gemeente blijven. Het groot onderhoud aan de opstallen zal door de gemeente bekostigd worden.

Door het afstoten van kleine onderhoudstaken en opstallen zullen de personele consequenties voor Stadsbeheer aanzienlijk zijn. De desintegratiekosten zijn echter op korte termijn oplosbaar door natuurlijk verloop en flankerende maatregelen.

7.3. Een beheermodel voor de binnensportaccommodaties

7.3.1 De huidige situatie

In Middelburg is sprake van het traditionele en in Nederland nog steeds gangbare beheermodel voor binnensportaccommodaties. Het huidige beheer en onderhoud van de binnensportaccommodaties geschiedt door de Dienst Stadsbeheer. Het betreft hier drie sporthallen en 12 gymnastieklokalen. Deze accommodaties zijn multifunctioneel van karakter, kennen veelal een gecombineerd gebruik door scholen, sportverenigingen en anders georganiseerden. De verhuur en ingebruikgeving vinden eveneens plaats door de Dienst Stadsbeheer.

Uitzondering vormt de turnaccommodatie van MTV '69 en de tafeltennisaccommodatie van TTV 't Zand. Het gaat hier om monofunctionele sportaccommodaties, die op initiatief van de betreffende verenigingen gerealiseerd zijn en nauwelijks medegebruik kennen.

Naast het traditionele gemeentelijke beheersmodel komen ook andere beheersmodellen voor, waaronder dat van interne en externe verzelfstandiging.

7.3.2 Interne verzelfstandiging

Deze vorm vindt vaak plaats door invoering van contractmanagement, mandateringsovereenkomst of budgetfinanciering. Daarbij sluit de manager van de accommodaties een contract met het gemeentebestuur of met de directeur van de Dienst Stadsbeheer. Interne verzelfstandiging biedt mogelijkheden voor de introductie van bedrijfsmatig werken. Door het afsluiten van een managementcontract worden heldere en toetsbare afspraken gemaakt ten aanzien van producten en prestaties.

7.3.3 Externe verzelfstandiging

Beheer en exploitatie worden ondergebracht in een aparte rechtspersoon zoals bijvoorbeeld een stichting van gebruikers of een naamloze vennootschap. De ambtelijke status van het personeel verandert. Het gemeentebestuur oefent direct of indirect toezicht uit resp. door deelname in het bestuur of door het afsluiten van een contract. Er zijn geen belemmeringen voor bedrijfsmatig werken (bijv. door rechtspositie of systemen van gedwongen winkelnering)

7.3.4 Voorstellen beheer en onderhoud binnensportaccommodaties

Door het multifunctioneel gebruik van de Middelburgse binnensportaccommodaties is het afstoten van beheer- en onderhoudstaken naar gebruikers een moeilijke en af te raden onderneming. Door het in het leven roepen van gebruikersstichtingen is dit probleem weliswaar te ondervangen, maar de kans van slagen is zeer afhankelijk van de vrije wil van gebruikers om een dergelijke beheerconstructie op te zetten. Daarnaast zijn competenties en continuïteit in de bedrijfsvoering kritische factoren. Ook kan de toegankelijkheid voor kwetsbare groepen in de Middelburgse samenleving in het gedrang komen, als de ingebruikgeving ten faveure van de in de stichting participerende gebruikers geschiedt (zie voor deze overwegingen ook de nota: "Sporthal Nadorst/Nassaulaan: Naar een zelfstandiger beheer?" van Marktplan Adviesgroep, augustus 1999).

De huidige situatie zal vooralsnog gecontinueerd worden. Na realisatie van het zwembad zal moeten worden gezien of overdracht van het totale pakket binnensportvoorzieningen ondergebracht kan worden bij een rechtspersoon die bereid is om risicodragend te exploiteren. Een en ander met inachtneming van de randvoorwaarden en uitgangspunten die het gemeentebestuur m.b.t. toegankelijkheid, ingebruikgeving, tarifiering en kwaliteit zal stellen.

8. TARIEVEN- EN SUBSIDIEBELEID

8.1. Tarieven als instrument

Binnen de voorwaardenscheppende taak die gemeenten op het gebied van sportbeoefening hebben, is tarifiering een belangrijk, maar onderschat beleidsinstrument. Gebruikelijk is dat sportaccommodaties worden aangeboden tegen een gebruiksvergoeding die ligt onder de kostprijs. Dit om een optimale toegankelijkheid voor de individuele burger en/of sportvereniging te garanderen. Tarieven zijn op deze wijze in feite een vorm van verkapte, indirecte subsidiëring.

8.2 De tarieven in Middelburg: de huidige situatie

In 1996 besloot de Raad tot het invoeren van een methodiek van tariefberekening, waarbij de integrale kostprijs van de sportaccommodaties de grondslag vormde. In de periode 1997 - 2003 zou tot een kostendekking van 20% moeten worden gekomen. In de kostprijs zijn de kapitaallasten opgenomen die op basis van de vervangingswaarde zijn bepaald. Ook werd besloten tot een tariefdifferentiatie naar sportsoort en naar sportcomplex. De wijziging in de tariefberekening beperkt zich tot de buitensportcomplexen; de overdekte sportaccommodaties zijn buiten beschouwing gebleven.

De 20-80 regel bevat een heldere doelstelling: 20% van de totale kosten van de buitensportaccommodaties moet door de gebruiker worden opgebracht. De praktijk wijst echter uit dat de huidige regeling weerstanden bij de clubs oproept die toe te schrijven zijn aan de volgende factoren:

1. de berekeningswijze van de kostprijs is ingewikkeld;
2. een aantal sportverenigingen krijgt met relatief zware huren te maken. Met name de verenigingen die qua ledental te klein zijn om een optimale bezetting van hun sportcomplex te realiseren bijvoorbeeld Oemoemenoe en Nieuw en St. Joosland;
3. een louter bedrijfseconomische benadering bij de vaststelling van de bruto-kostprijs.

Al met al aanleiding genoeg om te adviseren het voorgestelde Middelburgse tariefstelsel nog eens kritisch tegen het licht te houden. Daarbij dient de louter bedrijfseconomische benadering plaats te maken voor een meer sportinhoudelijke benadering. De in hoofdstuk 2 geformuleerde doelstellingen moeten de leidraad vormen. Eén van die doelstellingen is financiële bereikbaarheid en een gevarieerd sportaanbod. Verder speelt mee dat voor de kleine kernen gekozen is voor het leefbaar houden door middel van een goed voorzieningenniveau.

Als afgeleide van de hoofddoelstelling dienen voor het tariefsysteem dan ook de volgende uitgangspunten te worden geformuleerd:

- tarieven mogen niet leiden tot sportuitval en beperking van de toegankelijkheid;
- het systeem moet duidelijk zijn;
- geen al te grote afwijking van tarieven in de omliggende gemeenten;
- een onderscheid tussen tarieven voor verenigingen en voor commerciële gebruikers;
- een onderscheid tussen tarieven voor verenigingen binnen en buiten de gemeentegrenzen;

- zelfwerkzaamheid leidt tot reductie van de huurtarieven;
- een voor de gemeente betere kosten-batenverhouding bij de gemeentelijke buitensport-accommodaties.

De uitkomsten van de in 1996 ingevoerde methodiek van kostprijsberekening zijn op een aantal onderdelen strijdig met de hierboven genoemde uitgangspunten:

1. voor veel verenigingen zullen de tariefstijgingen dusdanig groot zijn dat verwerking daarvan in de contributies onvermijdelijk tot uitval zal leiden;
2. het tariefstelsel is niet duidelijk omdat het tot nu toe veel vragen heeft opgeroepen over de berekeningswijze;
3. ten opzichte van de omliggende gemeenten gaan grote verschillen optreden (zie bijlage 2)

8.3 Voorstellen tarievenbeleid

De eerder genoemde uitgangspunten in aanmerking nemende zou Middelburg voor de lange termijn tot de volgende optimalisering van het reeds ingezette tarievenbeleid moeten komen:

- het kostprijsprincipe is een duidelijk principe dat recht doet aan het uitgangspunt van betere kosten-baten verhoudingen. Het kostprijsprincipe dient dan ook gehandhaafd te blijven. Op deze wijze ontstaat er een duidelijke relatie tussen opbrengsten en kosten, waardoor de gemeente de garantie heeft dat eventuele kostenstijgingen worden afgedekt. Een ander voordeel is dat voor zowel de gemeente als de gebruiker de omvang van de subsidie die de gemeente indirect aan de sportbeoefenaren geeft duidelijk wordt;
- de berekeningswijze van de tarieven zal duidelijker naar de gebruikers toe gecommuniceerd moeten worden, bijvoorbeeld door op dit punt meer transparantie in de gemeentebegroting aan te brengen, door individuele voorlichting aan de penningmeesters of door een heldere brochure die als bijlage bij de huurovereenkomst wordt gevoegd;
- omdat de voorgenomen verhoging van de tarieven naar 20% van de kapitaallasten (op basis van de vervangingswaarde) én exploitatielasten tot uitval zal leiden zal het percentage van 20% bijstelling behoeven;
- om de consistentie van het tariefbeleid te bewaren dienen ook de tarieven van de binnensportaccommodaties onder de werking van het kostprijsbeginsel gebracht te worden. Gelet op de tarieven van de binnensportaccommodaties in de omliggende gemeenten is een verhoging niet onredelijk. De tariefbepaling voor het nieuwe zwembad zal pas bij de contractvorming met de exploitant aan de orde kunnen komen;
- verenigingen die aantoonbaar de huurlasten niet kunnen dragen moeten de mogelijkheid krijgen hiervoor subsidie aan te vragen;
- aanpassing van de tarieven zal via de weg van de geleidelijkheid en gedifferentieerd naar vereniging moeten plaatsvinden.

8.4 Subsidiebeleid

Met het accommodatie- en tarievenbeleid zijn subsidies de belangrijkste instrumenten om lokaal sportbeleid te voeren. Middelburg kent geen specifieke sportsubsidieregeling. Wél is er jaarlijks een bedrag beschikbaar dat o.a wordt ingezet voor de subsidiëring van evenementen, jeugdsport en stimuleringsprojecten. Het jaarlijks hiervoor beschikbare bedrag is in 2000 verhoogd van f 35.000 naar f 87.000

De subsidiebedragen die thans per aanvrager verstrekt worden zijn nauwelijks substantieel te noemen. Evenmin is een verband te leggen tussen subsidie en te realiseren maatschappelijke doelstellingen.

8.5 Voorstellen subsidiebeleid

Sportsubsidies zullen voortaan actiever worden ingezet als instrument om sportbeleid te voeren. Er zal een duidelijke koppeling worden gelegd met de maatschappelijke doelen die de gemeente wenst na te streven en waaraan diverse partners bijdragen aanleveren. Sportsubsidies zijn dan niet meer het exclusieve domein van de sportverenigingen, maar kunnen dus ook toegekend worden aan andere organisaties en instellingen.

De koppeling aan maatschappelijke doelen en het willen voeren van een geïntegreerd sportbeleid betekent anderzijds dat binnen de gemeentebegroting aanwezige middelen ook in de sportsector ingezet dienen te worden om uitvoering van dat beleid mogelijk te maken. (bijv. middelen voor flankerend ouderenbeleid, voor vrijwilligerswerk, voor wijkwerk, WVG, onderwijsvoorrangbeleid). In het toekomstige subsidiebeleid zullen duidelijke criteria gelden, waarbij aandacht wordt besteed aan:

- het stimuleren van sportbeoefening door specifieke doelgroepen, zoals ouderen;
- sporten op wijk- en buurniveau;
- het stimuleren van een sportaanbod voor de jeugd;
- vrijwilligersbeleid en deskundigheidsbevordering/kadervorming;
- de toegankelijkheid voor lichamelijk en geestelijk gehandicapten;
- initiatieven en maatregelen ter bevordering van een gezonde sportbeoefening;
- het stimuleren van activiteiten met een nationaal of internationaal karakter, die passen in het gemeentelijk evenementenbeleid.

8.6 Prestatiecheques

In het toekomstig subsidiebeleid zal veel meer plaats moeten worden ingeruimd voor het verlenen van projectsubsidies en “incentives”, bijvoorbeeld in de vorm van een eenmalige prestatiesubsidie. Het tijdelijke karakter van projecten biedt het gemeentebestuur de gelegenheid om door de tijd heen accenten en prioriteiten in het sportbeleid te verleggen. Ook bieden project- of prestatiesubsidies het gemeentebestuur meer mogelijkheid om tot effectmeting over te gaan.

De gemeentelijke garantiestellingen op af te sluiten geldleningen voor de financiering van de bouw/aanleg van eigen accommodaties zullen gehandhaafd blijven. Wél zal als bijkomende voorwaarde gelden dat de Stichting Waarborgfonds Sport zich mede garant zal stellen. De bestaande regeling voor subsidiëring van sportevenementen zal eveneens gehandhaafd blijven.

8.7 Implementatie

De implementatie van het nieuwe Middelburgse tarieven- en subsidiestelsel zal in goed overleg met de gebruikers dienen te geschieden. Zorgvuldigheid is vereist. De criteria zullen nader moeten worden uitgewerkt tot objectieve, meetbare en toetsbare resultaten. Voor zowel de gemeente als de aanvrager geldt een zo minimaal mogelijke administratieve belasting.

9. SAMENVATTING EN BESLISPUNTEN

Over de volle breedte

De sterk gegroeide maatschappelijke betekenis van sportbeoefening en de ambitieuze groei-plannen van Middelburg vormen de belangrijkste aanleidingen voor het schrijven van een sport-beleidsnota voor de gemeente Middelburg. Met de titel van de nota: "Over de volle breedte" wil het gemeentebestuur benadrukken dat de sport zich niet meer op een eiland bevindt. Er zijn tal van raakvlakken met andere beleidssectoren en uitvoeringsorganisaties. Anderzijds drukt de titel ook uit dat het nieuwe sportbeleid zich vooral richt op de breedtesport. Sportbeleid over de volle breedte betekent tenslotte dat het huidige vooral "accommodatiegekleurde" beleid zich zal verbreden naar andere dimensies, zoals sportontwikkeling, sportstimulering en kwaliteit van het sportaanbod.

Trends

Een analyse van trends en ontwikkelingen, demografisch, sociaal cultureel, sociaal econo-misch, ruimtelijk en bestuurlijk laat voor Middelburg o.a. zien dat er in de toekomst meer actieve ouderen en meer mensen met een hoog vrij besteedbaar budget zullen zijn. Het aantal jongeren neemt in geringe mate af.

Dat betekent dat voorwaarden gecreëerd dienen te worden voor een gedifferentieerd sportaan-bod. Commerciële sportondernemers in Middelburg zullen in toenemende mate het sportaan-bod gaan verzorgen. De rol van de gemeente zal afstandelijker worden. Gegeven de hoofd-doelstelling van het sportbeleid dient de gemeente alert te blijven op het voorkomen van een tweedeling. Voorkomen moet worden dat bepaalde groepen worden uitgesloten van het sportaanbod. De sportverenigingen als aanbieder blijven een niet te onderschatten rol vervul-len. Zij zorgen voor maatschappelijke binding en interactie tussen mensen. Economische groei, schaalvergroting en vraag naar nieuwe woningbouwlocaties zullen de druk op de sportvoorzieningen vergroten. Aan de ene kant stelt dat eisen aan de bereik-baarheid van de sportvoorzieningen. Aan de andere kant vragen kwalitatief hoogwaardige woonomgevingen om sport- en recreatievoorzieningen dichtbij huis.

Sociaal culturele ontwikkelingen brengen met zich mee dat individuele takken van sport buiten verenigingsverband aantrekkelijker zullen worden. De geweldige toename van joggers, skaters, toerfietsers, wandelaars en watersporters vormt daarvan het bewijs. Als tegenbeweging tegen de individualisering ontstaan nieuwe vormen van sociale contacten als gevolg van sportbeoefe-ning: vriendenclubs, straat- en buurtsportactiviteiten en vaste doelgroepactiviteiten. Door de grotere behoefte aan kwaliteit en service van de sportbeoefenaar zullen hogere eisen aan de lokale sportvoorzieningen worden gesteld. Voor verenigingen heeft de grotere kwaliteitsbehoef-te eveneens gevolgen. Men zal steeds minder verzekerd worden van een vast marktaandeel. Daarbij komt dat de bereidheid van vrijwilligers om zich voor verenigingswerk in te zetten min-der zal worden.

Doelstelling

In de Kwaliteitsatlas is de algemene beleidsvisie voor de langere termijn vastgelegd. Naast kwaliteit van leven, wonen, werken en recreëren is er aandacht voor duurzaamheid en behoud van waardevolle elementen.

Vertalen we deze algemene beleidsvisie naar de sportsector dan luidt de hoofddoelstelling van het sportbeleid voor de gemeente Middelburg als volgt:

"Door middel van een voorwaardenscheppend, stimulerend en ondersteunend beleid bevordert de gemeente Middelburg zowel de deelname aan als de kwaliteit van het sportaanbod in vere-nigingsverband en binnen anders georganiseerde verbanden, waardoor de maatschappelijke functies van sport optimaal benut kunnen worden."

Financiële bereikbaarheid, bevordering van zelforganisatie, een zo groot mogelijke sportdeel-name en een goed voorzieningen niveau zijn de afgeleide doelstellingen.

Door afstand te nemen van de uitvoering en meer een faciliterende rol in te nemen zal Middelburg op de langere termijn veel meer de rol van regisseur, initiator en ondersteuner gaan vervullen.

Beslispunten:

- akkoord gaan met de in de nota geformuleerde uitgangspunten en doelstellingen van het sportbeleid;
- akkoord gaan met de in de nota geformuleerde rolopvatting van het gemeentebestuur.

Integraal en interactief

Het ontbreekt Middelburg nog aan een integrale visie op sportbeleid, hoewel diverse dwarsverbindingen met andere beleidsterreinen te leggen zijn en kansen om samenhang te bereiken benut kunnen worden. Daarom zal het "sportinclusief" denken binnen de gemeentelijke afdelingen en diensten versterkt en gestimuleerd moeten worden. Het over de schutting van het eigen beleidsveld heen willen kijken is dan een voorwaarde. Van de (sport)ambtenaar mag verwacht worden dat hij zich opstelt als een bruggenbouwer en een netwerker. Voor de korte termijn zal de verantwoordelijkheid voor het op gang brengen van het proces van "sportinclusief denken en doen" in handen van de dienst Stadsbeheer worden gelegd. Daartoe dient de bestaande beleidscapaciteit uitgebreid te worden met 1.0 FTE. Voor de lange termijn dient het primaat voor integrale beleidsontwikkeling te komen te liggen bij de Dienst Maatschappelijke Zaken, die qua beleidsontwikkelaar vermogen en qua mogelijkheden om dwarsverbindingen aan te brengen in feite nu al beter is toegerust dan de Dienst Stadsbeheer.

Door veel meer interactief te gaan werken zal het gemeentebestuur betrokkenheid en draagvlak bij de beleidsontwikkeling creëren. Gedacht wordt aan het vormen van een sportnetwerk dat geconsulteerd wordt bij belangrijke beleidsbeslissingen, bij het opzetten van samenwerkingsprojecten en bij beleidsevaluaties.

Beslispunten:

- vaststellen van de noodzaak tot "sportinclusief" denken;
- instemmen met de uitbreiding van de formatie van Stadsbeheer met 1,0 FTE ten behoeve van integrale beleidsontwikkeling en aanbrengen van dwarsverbindingen met uitvoeringsorganisaties;
- Stadsbeheer opdracht verlenen om in 2000 de opbouw van een sportnetwerk ter hand te nemen

Van hard naar zacht

Aandacht voor de het stichten en instandhouden van sportaccommodaties heeft in het gemeentelijk sportbeleid lange tijd de overhand gehad op aandacht voor de activiteiten, de mensen en de organisaties. Middelburg wil in de toekomst veel meer de maatschappelijke betekenis die sport heeft, gaan benadrukken.

Sterke, vitale verenigingen spelen daarin een grote rol. De keuze voor de maatschappelijke dimensie van sport en bewegen betekent een zwaarder accent op beleidsimpulsen op het gebied van sportstimulering en sportontwikkeling. Middelburg kiest daarom de komende jaren voor een overgang van 'hard' naar 'zacht'. Niet alleen voor het bouwen en instandhouden van sportaccommodaties maar ook voor het ondersteunen van de organisaties, die van die accommodaties gebruik maken.

Om aan die ondersteunende taak invulling te geven zal Middelburg de komende jaren gaan werken aan het inrichten van een Sportservicebureau, waarvoor medefinanciering gezocht zal

worden bij het ministerie van VWS, bij de Stichting de Nationale Sporttotalisator en de provincie Zeeland. Het Sportservicebureau zal o.a. gaan fungeren als 'sportloket' en de sportverenigingen gaan ondersteunen. Het aanbieden van (bij)scholingen en andere vormen van deskundigheidsbevordering en het organiseren van activiteiten die moeten leiden tot een grotere sportdeelname van specifieke doelgroepen zijn andere activiteiten van het bureau. Met het vervullen van een intermediaire functie tussen onderwijs en sport zal het bureau een belangrijke rol gaan spelen in het verzorgen van een sportaanbod voor jeugdigen en de doorgeleiding naar sportverenigingen. De sportverenigingen zijn en blijven belangrijke uitvoeringspartners: zij vormen als het ware de sociale ruggengraat van de Middelburgse sportsamenleving. Door aandacht te geven aan behoud en ontwikkeling van kader draagt de gemeente Middelburg bij aan de continuïteit en kwaliteit van de sportverenigingen.

Beslispunten:

- instemmen met het nemen van initiatieven voor het oprichten van een Sportservicebureau;
- Stadsbeheer opdragen om binnen één jaar met de uitvoering van sportstimuleringsprojecten te starten en daartoe de samenwerking aan te gaan met de Middelburgse uitvoeringsorganisaties

Sportvoorzieningen

Middelburg beschikt over een uitgebreid voorzieningenpakket van binnen- en buitensportaccommodaties, goed gespreid over de stad en de omliggende kernen. De kwaliteit van de buitensportaccommodaties is over het algemeen redelijk tot goed te noemen. De binnensportaccommodaties, met name de sporthal aan de Nassaulaan en een aantal gymnastieklokalen zijn echter verouderd. Ook het zwembad voldoet niet meer aan de hedendaagse kwaliteitseisen en zal binnenkort worden gesloten. Er zijn plannen in ontwikkeling om in de geleidingszone tussen Middelburg en Vlissingen een vernieuwd en up to date zwembad te realiseren. Het nieuwe zwembad biedt mogelijkheden en kansen voor het aantrekken van meer sport- en vrijetijdsactiviteiten. Geheel in overeenstemming met de geformuleerde ambities in de Kwaliteitsatlas zal het idee van een Sportboulevard nader uitgewerkt moeten worden. Primair zijn private partijen de aangewezen partners om voor eigen rekening en risico een sportboulevard te ontwikkelen. In dit verband zullen ook de mogelijkheden worden onderzocht om de atletiekbaan te verplaatsen naar de geleidingszone.

Omdat de sporthal Nadorst/Nassaulaan sporttechnisch gezien sterk verouderd is sloop een voor de hand liggende beslissing.

Sloop maakt niet alleen de weg vrij voor uitbreiding van de woonvlek aan de Nassaulaan, maar ook voor een nieuwe, meer eigentijdse sporthal. Arnemuiden is dan de meest aangewezen locatie voor nieuwbouw.

Voor de buitensportaccommodaties is in een aantal gevallen innovatie en verbetering van bestaande speeloppervlakken nodig. Kunstgrastoepassingen bij hockey en korfbal zijn maatregelen die daaraan tegemoetkomen.

Beslispunten:

- akkoord gaan met de herontwikkeling van sportpark Nadorst/Nassaulaan tot woningbouwlocatie;
- instemmen met het onderzoeken van de mogelijkheden om in verband met de herontwikkeling de sporthal naar Arnemuiden te verplaatsen en de atletiekbaan naar de geleidingszone;

- Stadsontwikkeling en Stadsbeheer opdracht geven private partners te interesseren voor het ontwikkelen van een sportboulevard in de geleidingszone;
- akkoord gaan met het gefaseerd vervangen van de natuurgrasoppervlakken van hockey en korfbal door kunstgras.

Beheer en onderhoud

Meer regie en minder uitvoering zou betekenen dat Middelburg zich moet herbezinnen op de mate waarin het beheer en onderhoud van de sportaccommodaties nog door de gemeente uitgevoerd dient te worden. Belangrijke voorwaarden zijn daarbij de toegankelijkheid van de accommodaties voor de burgers van Middelburg en de eigendom van de grond die in handen van de gemeente dient te blijven.

Voor de buitensportaccommodaties geldt dat het cultuurtechnisch onderhoud niet aan de verenigingen kan worden overgedragen. De dreiging van kapitaalvernietiging is daarvoor eenvoudigweg te groot. Daarentegen kunnen allerlei eenvoudige taken in de sfeer van klein onderhoud zonder bezwaar door de buitensportverenigingen worden verricht. Ook het eigendom en het daarmee gepaard gaande klein onderhoud en beheer van de opstallen op de buitensportcomplexen kan aan de gebruikers worden overgedragen. Uitzondering daarop vormen die accommodaties die door meerdere clubs gebruikt worden. Dezelfde beperking kleeft aan het overdragen van beheer en onderhoudstaken van binnensportaccommodaties aan gebruikers.

Beslispunten:

- akkoord gaan met het overdragen van kleine onderhoudstaken aan de gebruikers van de sportparken;
- akkoord gaan met het overdragen aan de verenigingen van alle opstallen op buitensportaccommodaties die nu nog in eigendom zijn van de gemeente.

Tarieven en subsidies

De huidige 20-80 regeling roept weerstanden op bij de clubs die aan diverse factoren zijn toe te schrijven. Door aanscherping van de uitgangspunten en toetsing van de huidige situatie aan deze uitgangspunten is het noodzakelijk het huidige tarievenbeleid te optimaliseren. Het kostprijnsprincipe zal daarbij gehandhaafd blijven. In de tarifiering zal een relatie met de gebruikswaarde van een accommodatie gelegd worden.

Tevens zullen de tarieven van de binnensportaccommodaties onder de werking van het kostprijnsprincipe moeten gaan vallen.

Wat betreft het subsidiebeleid: er zal een koppeling gelegd worden met de maatschappelijke doelen die het gemeentebestuur wenst te realiseren. Projectsubsidies zijn dan een geëigend instrument.

Beslispunten:

- akkoord gaan met het optimaliseren van het huidige tariefbeleid door een verandering van het door te berekenen percentage van de kostprijs en door het creëren van een vangnet voor verenigingen die door tariefsverhogingen in de problemen komen;
- akkoord gaan met het actief en structureel inzetten van het subsidie instrument voor het bereiken van maatschappelijke doelen.